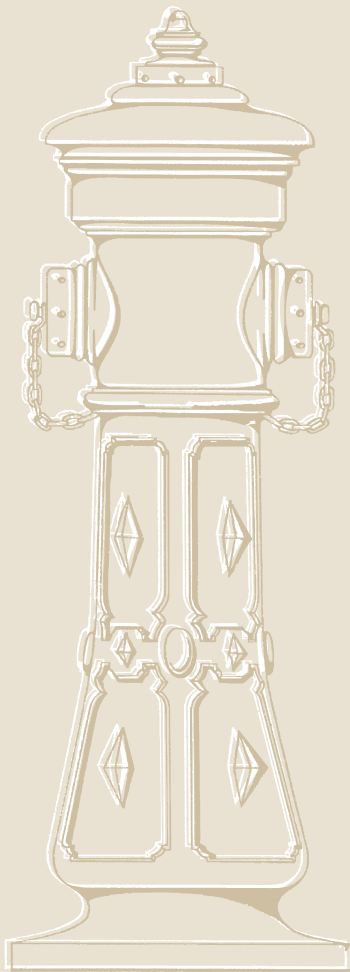
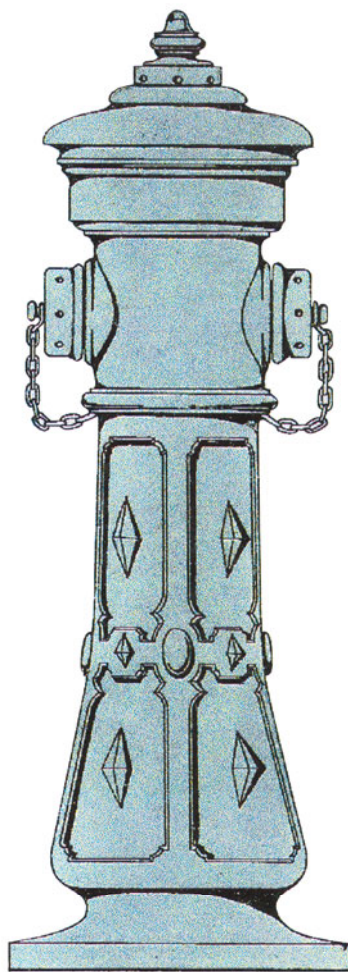

*100. let provozu
přerovského vodovodu*

Vodovody a kanalizace Přerov, a.s.

*100. let provozu
přerovského vodovodu*

Vodovody a kanalizace Přerov, a.s.

Obsah

- 3. *Úvodem*
- 5. *Nad dějinami města Přerova*
- 11. *Historie přerovského vodárenství*
 - 11. 1. *Od nejstarších zpráv do roku 1903*
 - 14. 2. *Provoz městského vodovodu z prameniště
v Lýskách v letech 1903–1966*
 - 31. 3. *Výstavby a provoz vodovodu z prameniště
Troubky–Tovačov v letech 1966–2003*
- 42. *Kanalizace*
- 45. *Současnost*
- 46. *Přílohy*
- 48. *Prameny a literatura*

Úvodem

Vážení přátelé,
jsem potěšen, že Vám můžeme předložit tuto brožuru, kterou chceme odborné i laické veřejnosti přiblížit okolnosti vývoje vodárenství ve městě Přerově a jeho okolí od nejstarší doby až po současnost. Brožura je vydána při příležitosti připomenutí 100. výročí uvedení do provozu vodovodu pro město Přerov. Před 100 lety v roce 1903 byly zahájeny přípravné práce a ve velmi krátké době byl vybudován vodní zdroj se systémem jímání a čerpání vody v Lýskách, vodojem na Čekyňském kopci, výtlačné i zásobovací potrubí včetně rozvodné vodovodní sítě ve městě Přerově. První voda z tohoto systému přitekla do Přerova dle historických pramenů již počátkem prosince 1903 a v roce 1904 již vodovod nepřetržitě zajišťoval dodávku pitné vody spotřebitelům ve městě.

Moudré rozhodnutí radních se projevilo výrazným zlepšením zdravotního stavu obyvatel a umožnilo rozvoj a postupný růst města. Vodní zdroj v Lýskách po dílčích intenzifikacích a využíváním povrchové vody umožnil zásobování až do počátku 60. let 20. století. Vlastní vodovod pro město Přerov prošel především od konce 60. let bouřlivým rozvojem a současně s vývojem provozovatelské organizace se stal součástí skupinového vodovodu, který v současné době vzájemně propojuje území od Kojetína a Tovačova přes Přerov a Lipník až po Hranice. Z tohoto systému pak odbočují jednotlivé větve, které přivádějí pitnou vodu do mnoha obcí na území bývalého okresu Přerov.

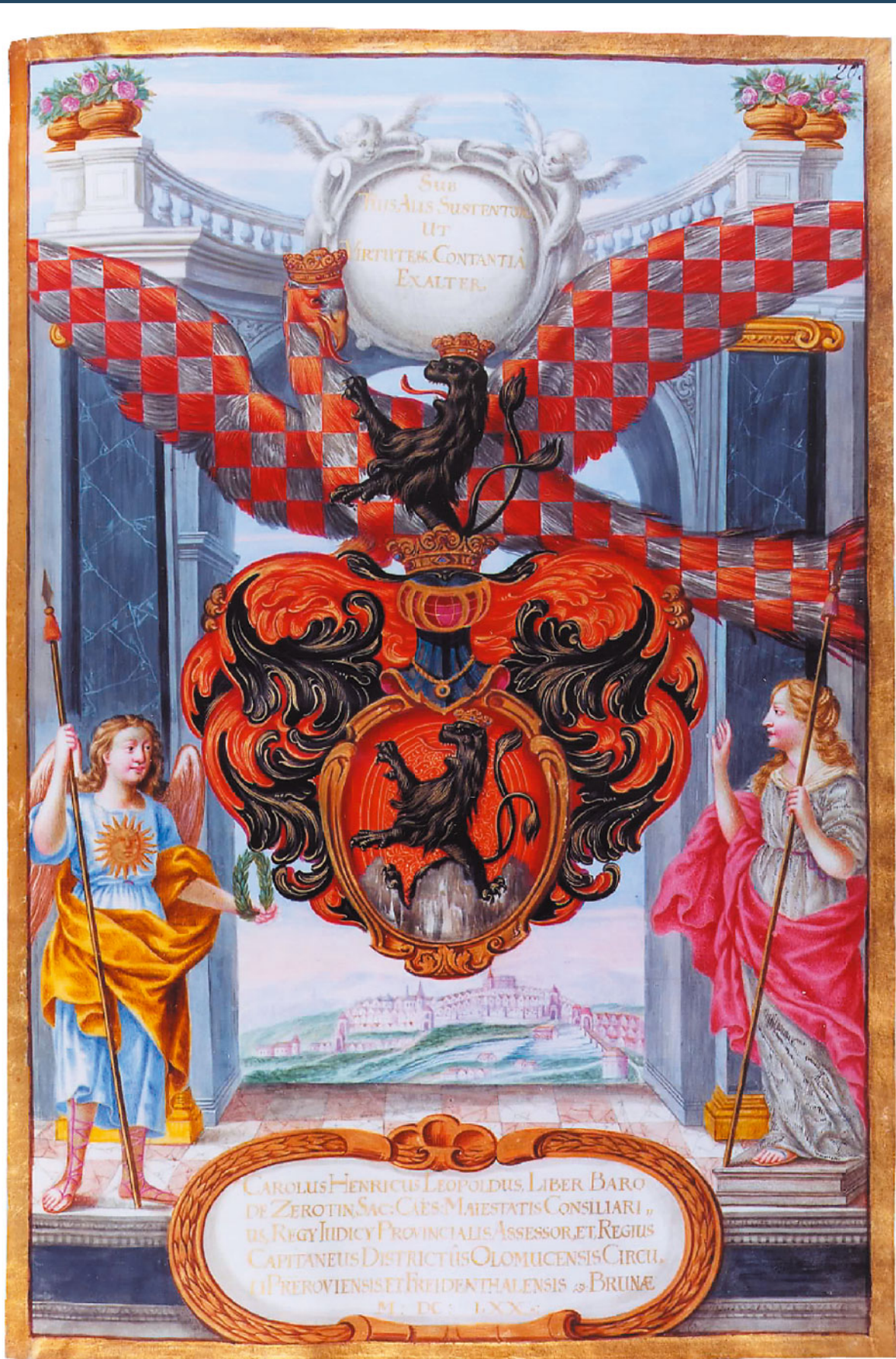
Těch uplynulých 100 let znamená, že v současnosti je na vodovodní systém napojeno 108 obcí, měst a místních částí, kvalitní pitnou vodu má možnost odebírat z vodovodu 93,2 % obyvatel na území bývalého okresu Přerov.

Ironií je, že v době, kdy si připomínáme výročí 100 let zprovoznění vodovodu města Přerova, se naplnil i osud prameniště Lýsky, neboť v závěru roku 2003 bude ukončen jeho provoz a kapacita bude nahrazena přívodem vody z Ostravského oblastního vodovodu. Další investice zde nemají perspektivu vzhledem k poklesu vydatnosti původních studní, špatné kvalitě povrchové vody v náhonu Strhanec a zastaralé a poměrně náročné technologii úpravy vody.

Za úspěšným rozvojem vodovodu ve městě Přerově, ale i na území bývalého okresu je nutno vidět nejenom moudrá rozhodnutí našich předchůdců před více než 100 lety, ale i velké množství práce mnoha lidí při hledání nových vodních zdrojů, tvorbě koncepce zásobování pitnou vodou, zajištění výstavby a i provozu vybudovaných zařízení. Nechť je tato brožura i formou poděkování za jejich mnohdy celoživotní práci a připomenutím jejich zásluh.

Ing. Miroslav Dundálek
ředitel společnosti

Pohled na Přerov,
v popředí u řeky
mlýn, jež hnal
vodu do kašny na
Horním náměstí.
Kniha panského
stavu z roku 1670.

Nad dějinami města Přerova

Určující skutečností pro další osudy osídlení v místě dnešního Přerova se stala zeměpisná poloha při ústí Moravské brány, která byla spojnicí mezi úrodným Hornomoravským úvalem a severním směrem ležící ostravskou pánví, jinak také můžeme říci, že šlo o spojení, které využívala obchodní stezka vedoucí z jihu na sever do Polska a do Pobaltí, tzv. Jantarová stezka.

Na podobě dnešního osídlení se významným způsobem podílela řeka Bečva, přitékající od severovýchodu, která v těchto místech v dávných dobách tvořila četnými rameny poměrně širokou deltu.

Za další přírodní danosti můžeme považovat návrší na pravém břehu Bečvy, tvořené mohutnými návršími a závějemi spraší. Dále to bylo skalní návrší na levém břehu, obtékané řekou Bečvou, které tvoří travertinová kupa, orientovaná delší osou přibližně ve směru severozápad–jihovýchod. Pod kopcem se nalézal důležitý brod přes řeku Bečvu.

Úzkou spojitost s vodou a prostředím vodou značným způsobem ovlivněným má i název města, který dnes vysvětlujeme ze staroslovanského označení pro „příkop“, ale také „tůň, rybník nebo bažinu“.

Na světově proslulé paleolitické naleziště v místech pozdějšího Předmostí z doby před 25 000 až 30 000 lety navazovalo mladší osídlení, které se

zde udrželo až do období Velké Moravy v 9. století i později. Jižním směrem na přerovském kopci bylo prokázáno rovněž paleolitické osídlení a také nálezy z mladších kultur včetně velkomoravského období. Není proto vyloučeno, že předpokládané ústředí slovanského osídlení v Hornomoravském úvalu a dolním Pobečví se nacházelo v určité fázi vývoje právě zde.

V 10. století po pádu Velké Moravy v době maďarských nájzdů se jádro osídlení posunulo z jižní Moravy na střední a západní Moravu a do vyšších poloh. Archeologické výzkumy z let 1984 až 1990 odhalily unikátní mohutné opevnění prostoru Horního náměstí, tzv. hákové konstrukce, na našem území ojedinělé, jehož obdobu můžeme najít v polském prostředí. Možným vysvětlením je, že Přerov na začátku 11. století představoval jeden z důležitých opěrných bodů vojsk polského krále Boleslava Chrabrého.

První písemná zmínka o Přerově se nachází v listině olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka z roku 1141, v níž informuje o přenesení biskupského sídla v Olomouci od kostela sv. Petra ke sv. Václavu. Na konci je připojen seznam statků moravské církve, členěný podle šesti provinciálních velkofarních kostelů – Olomouc, Přerov, Břeclav, Spytihněv, Brno, Znojmo.

V odměnu za zásluhy při obraně během válečného tažení vojsk uherského krále Bely IV. v roce 1253 (válka o babenberské dědictví) udělil český král Přemysl Otakar II. v roce 1256 Přerovu městská práva. Následně došlo k nové lokaci města, ovšem přesun z předlokačního centra, které spatřujeme v prostoru dnešního Žerotínova náměstí, západním směrem na dnešní náměstí T. G. Masaryka, se děl velmi pomalu během století. Přerov se tak stal královským městem, sídlem provincie, krajského soudu, u něhož se vedly menší zemské desky.

Při roztržce mezi moravskými markrabaty Joštem a Prokopem byl přerovský hejtman Adam Běs z Kujav a přerovský kastelán Bohuněk v roce 1399 jako škůdci církevního majetku vyobcováni z církve. Krátce na to začalo být město zastavováno různým šlechticům, prvním jménem uváděným byl v roce 1413 Milota z Tworkova.

Během husitských válek se stal Přerov centrem podobojí a východiskem k útokům proti biskupské Olomouci. Za vlády Ctibora z Tovačova v letech 1465 až 1470 došlo k osazování Kopce osadníky, mezi nimiž pravděpodobně byli i členové jednoty bratrské. Přerov se brzy stal jedním z nejstarších sídel jednoty, během 1. poloviny 16. století také jedním ze dvou správních center, sídlem biskupa a bratrské školy.

V roce 1487 Přerov získal v dědičné držení Vilém z Pernštejna, tím se stalo město poddanským. Zásluhou nového majitele ale bylo dokončeno osídlení Horního města.

Z té doby také pochází historický znak města: Na bílém štítě stojí dvě červené, zlatem ozdobené okrouhlé věže s brankami, okny ve dvou patrech, s cimbuřím o třech stínkách a se špičatými střechami s makovicemi. Mezi věžemi je černá zubří hlava se zlatým kruhem v nozdřích.

Jakkoliv dosáhl Přerov v 16. století určitého stupně rozvoje, omezovala jej relativní blízkost Olomouce, ale i biskupské Kroměříže. Přerov se tehdy skládal z Horního města, Dolního města a Šířavy, dále to byly předměstské ulice Trávník, Kozlovská a na pravém břehu Dlážka (Zámostí). V jihozápadním sousedství Dolního města vznikly Novosady (později zvané Troubecká

ulice). V předbělohorské době lze počet domů celé aglomerace odhadnout asi na 350, přičemž na obě města na jedné straně a na předměstí na straně druhé připadal přibližně stejný počet domů.

Koncem 15. století byl do českých zemí jako inkvizitor vyslán Heinrich Institoris, spoluautor knihy *Kladivo na čarodějnice*, který po poznání situace vedl disputace se starším jednoty Vavřincem Krasonickým za spoluúčasti tehdejšího bratrského správce v Přerově Tůmy Přeloučského. Své poznatky shrnul ve dvou spisích vydaných v Olomouci v letech 1501 a 1502. Zamýšlel se mimo jiné nad roztržitostí náboženských poměrů a položil si otázku, kde je třeba hledat náboženská centra, zda v Praze, v Litomyšli (kterou mylně kladl na Moravu) a v Přerově nebo v Římě. V poměrech v Přerově viděl velké nebezpečí, protože tu ševci čtou tzv. *knihu Kopyt*, tj. cyklus Petra Chelčického „O šelmě a obrazu jejím“.

Na přelomu 16. a 17. století vykristalizovaly protiklady mezi společenským a kulturním modelem protestantsko-humanistickým, reprezentovaným reformovanými zeměmi francouzského jazyka a Spojeným Nizozemím, a modelem katolicko-humanistickým, pronikajícím k nám ze Španělska a Itálie. Stopy prvního modelu můžeme najít právě v bratrském Přerově, stojícím v opozici vůči katolické Olomouci. V té době získal přerovské panství rod Žerotínů, z nichž zvláště vynikal Karel starší ze Žerotína. Snažil se v založit v Přerově školu po vzoru školy svatohavelské ve Švýcarsku. Nepřátelé jej ale chtěli připravit o Přerov, zděděný po strýci, a město nazývají sídlem hereze. Symbolicky zde svá studentská léta 1608–1611 prožil Jan Amos Komenský, který zde také v letech 1614–1618 vyučoval. V přerovské knize smluv svatebních je záznam o jeho svatbě v roce 1618.

Po Žerotínech do roku 1688 držel v letech 1690–1695 Přerov Karel Julius Sedlnický, 1695–1732 Windischgrätzové, 1732–1745 Jan Vincenc Želecký z Počenic na Všehovicích, 1745–1762 Petřvaldští, 1763–1766 Josef hrabě z Kuenburku, 1766–1774 Petrášové, 1780–1795 Hyacint svobodný pán z Brettonu, 1795–1848 Magnisové.

Statlak na Vodarnj Kasny

u Firnovar Koperst.

Lithaj 6 z 3. Druzi od spravovanj luty v bozjem lody na fir-	J.	35.	26.
ruo do Firnovaru dano			
Stige od pobigem luty v bozjem lody na firvo dano nani p obruj	J.	8.	4.
Janovij dstopok do Firnovaru pro solakovanj kadj dano	J.	8.	4.
od pobigem luty v bozjem lody na firvo dano. 15. obruj	J.	8.	4.
od spravovanj stare vbelite kad v dno poglchm Firnovarj			
domj v delano 4. Sviraty, a Obkladana kadnym vni kol			
stomni va bity nam. 4. Obruj norov, a goz vujic bylo po.			
tjeb torgit pjiopravono, od toho dano.	4.		
Stige od pobigem luty v bozjem lody na firvo dano		23.	
Ja z. th. loge vnc pau stincho kna pau stinm lanov dano. z	z	22.	3.
gidovoi qdnomi go byl rov platit. Traubj mojazny od			
slouabci z zjzerny Koperstey rov brany jastnarva,	Jz.	25.	5.
gno gest			
Druzi od pobigem luty v bozjem lody do Firnovaru dano	J.	8.	4.
od obkladaj avogtajem obora v dno pgest dtdm dano		10.	2.
Lithaj 6 z 4. Druzi od spravovanj luty do Firnovaru v bozjem			
lody dano nani. 14. obruj		38.	
od spravovanj stare kadie vbelite v loutgym firnovarj	2.	17.	1.
od vrbij. 9j. Obruj gcl norvich na kadigly vo. 3. kry. dano.	3.	27.	
od rov bitj 7 z. Obruj gcl norvich nad gcl vrbj vrbj po 3 d	J.	3.	
17. Julij od pobigem kadie v firnovarj kopoglym dano	J.	27.	4.
20. Julij ja 3. th loge vnc pau stincho do Firnovaru knavaus stin			
lanov dano		19.	2.
24. Julij od spravovanj a pobigem kadie vbelite v kopoglym firvo-			
varj od spravovanj luty v bozjem lody na firvo dano	3.	12.	0.
4. septm. Poslu karo rhodil do doma zelig pro Druzi vnc ppolnjo			
aby vdelal volitau kad norva do Firnovaru dano		2.	4.
21. Octob. Poslu karo rhodil Druzi vnc abo doma ogcl gmal ja			
ku dno pstan formau vrbj vdelanau norva kad		15.	
formanera od vrbj vrbj norv vbelite kadie dano.	8.	17.	1.
Mi stetovum tlej pje te fuzic v konfigurij rov pravom byli			
dano na traraj vrbj vrbj ja vrbj	2.	17.	3.
30. Decemb. od obkladaj obora v kopoglym dtdm dno k byl			
vrbj od vrbj vrbj gno dano		2.	4.
Druzi od spravovanj a vrbj vrbj a kavalin, a vrbj vrbj			
do Vodarnj jato jantj ko dano	15.		

SATS
53. 59. 5. 56

Plán Přerova pořizovaný přerovskou městskou radou pro Dismase rytíře Hoffera mezi lety 1727–1730. Na náměstí kašna, na Šířavě vahadlová studna (vážnice).

Rozvoj města v 17. a 18. století byl velmi omezený. V roce 1834 měl Přerov 624 domů a 4 192 obyvatel. Z okolních měst byl menší jen Kojetín (464 domů a 3 255 obyvatel). Další tři města měla sice méně domů než Přerov, ale převyšovala jej počtem obyvatel (Kroměříž: 425 – 5 267, Lipník nad Bečvou: 467 – 5 262, Hranice: 489 – 5 558). Pro srovnání, tehdejší Olomouc bez předměstí měla 703 domů a 11 299 obyvatel.

Teprve po zprovoznění železniční trati Severní dráhy Ferdinandovy z Uherského Hradiště do Přerova dne 1. září 1841 následovalo oživení, které můžeme dokumentovat také na tom, že od 50. let 19. století začal počet obyvatel Přerova prudce růst na 7 213 v roce 1869 a 20 669 v roce 1910. Rychle se začala rozvíjet i bytová výstavba: roku 1869 bylo v Přerově 738 a v roce 1910 již 1 678 domů. Jestliže v období let 1834–1869 přibýlo v Přerově „jen“ 114 domů, v letech 1869–1880 to bylo 189 domů, stejně tak v letech 1880–1890. Potom dostal vývoj ještě větší dynamiku: za léta 1890–1900 přibýlo plných 291 domů a v období 1900–1910 celkem 271 domů.

Od roku 1877 se stal Přerov sídlem okresního hejtmanskví, správní funkci v tomto prostoru si ponechal i v dalších letech, jeho význam byl posílen v roce 1960 po sloučení dříve samostatných okresů Přerov, Hranice a Kojetín.

Především rozvoj potravinářského průmyslu a průmyslu zemědělských strojů přinášel prosperitu, čímž umožňoval i čilejší kulturní a společenský život. Městské zastupitelstvo celou 2. polovinu 19. století pamatovalo na tradici Komenského a zřídilo v té době několik škol a nechalo postavit školní budovy. Růst města pokračoval i za první republiky.

Z novodobé historie města je třeba připomenout události na konci 2. světové války, kdy v Přerově došlo k povstání 1. května 1945, které předcházelo Pražskému povstání. Vedle padlých v boji si připomínáme památku 21 popravených rukojmí na střešnici v Olomouci-Lazcích.

Éra socialismu poznamenala město urbanisticky, neboť v souvislosti s rychlým zprůmyslováním byly provedeny rozsáhlé stavební akce, na jejichž základě vznikla řada panelových

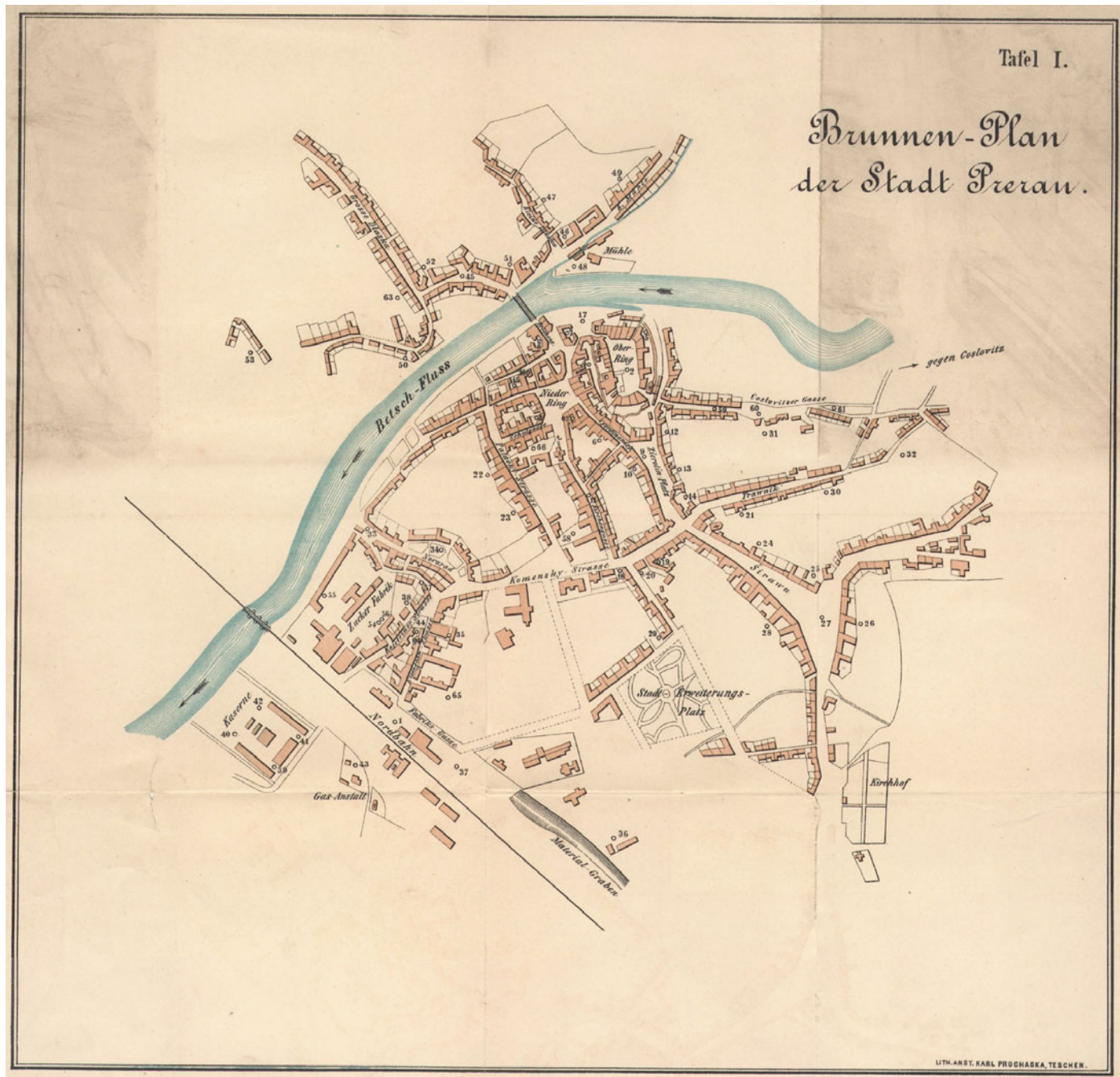
sídlíšť, která měla uspokojit potřebu bydlení velkého počtu zaměstnanců přerovských továren. Integrace okolních samostatných obcí byla v delším časovém horizontu provedena následujícím způsobem: Lověšice 1948, Předmostí 1960, Kozlovice 1964, Dluhonice a Újezdec v roce 1976, Čekyně, Henčlov, Lýsky, Popovice, Vinary a Žeravice v roce 1980, Penčice 1985.

Prostranství na levém břehu Bečvy pod měšťanským pivovarem s pumpou. Kresba tužkou před r. 1893 od Pavla Mikuláška.

Stálý růst obyvatel v uplynulých 50 letech se zastavil na začátku 3. tisíciletí, jak ukazují výsledky sčítání lidu:

	<i>Obyvatelé</i>	<i>Domy</i>
1950	22 012	2 725
1961	30 482	3 262
1970	39 505	3 213
1980	50 265	3 939
1991	51 300	3 826
2001	48 646	4 273

Plán Píerova s vyznačením studen z knihy L. Jehleho, Ein Beitrag zur Trinkwasserfrage.
Die Trinkwasser-Verhältnisse und der Boden der Stadt Píerau. Olmütz 1890.

Historie přerovského vodárenství

1. Od nejstarších zpráv do roku 1903

Zásobování vodou v Přerově od středověku do poloviny 19. století

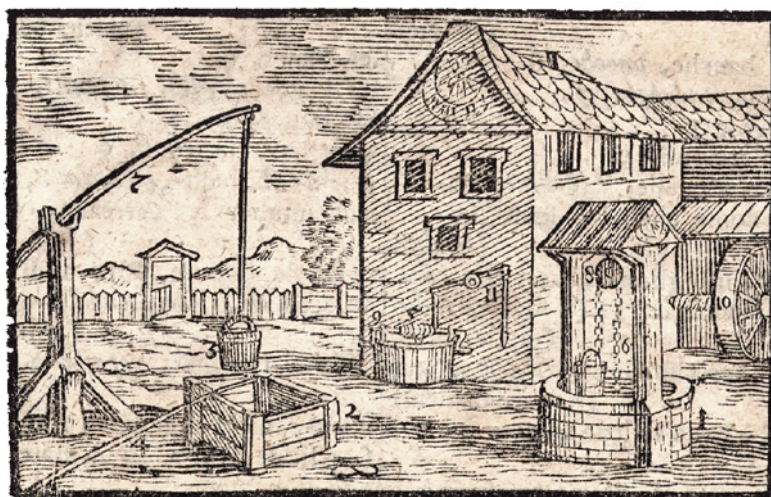
Voda má nezastupitelné místo v životě lidí, a proto bylo zajištění jejího dostatečného množství jedním z prvořadých úkolů každého lidského společenství. Ve starověkých říších měla dokonce státopornou úlohu, neboť zabezpečení zavlažování bylo otázkou bytí či nebytí státu.

Ve středoevropských poměrech uspokojovaly potřebu nejdříve povrchové toky, rybníky a studny. Měkko vodu z řek a jiných povrchových zdrojů rozváželi lidé zvaní vodáci a zásobovali jí především pivovary, sladovny a další živnosti, kde součástí výrobní technologie byla voda. Ta byla nezbytně potřebná rovněž k hašení požárů, které byly vzhledem k převažujícím dřevěným stavbám velmi časté. Ze studní se voda získávala ručně hákem, vážnicí nebo rumpálem, popř. šlapacím kolem.

V našich poměrech považujeme polovinu 14. století za počátek cílevědomého zásobování obyvatelstva z veřejných vodovodů. Voda z pramene se zachycovala haltýřem, jímkou z dřevěného roubení a později z tesaného kamene. Svodem bývala nejčastěji kopaná stoka, pak dřevěný nebo kamenný žlab a také dřevěné trouby. Přípojky ke kašnám byly olovené, bronzové nebo měděné, od 17. století i železné. Jak se města rozrůstala a množily se technologické poznatky, začaly být používány k získávání vody a její přepravě i mechanismy, základním bylo vodní kolo používané až do 19. století.

V případě Přerova jsme informováni o získávání vody nejprve z archeologických nálezů. V roce 2001 byla odkryta v prostoru před kostelem

sv. Michala středověká studna. Byla čtvercového půdorysu o velikosti 115 × 95 cm, sroubenou výdřevu tvořily tesařsky opracované dubové fošny. Dle materiálu, který byl uvnitř zjištěn, byla studna v používání od konce 13. do poloviny 16. století.

Způsoby čerpání vody, J. A. Komenský – *Orbis pictus*, vydáno v Norimberku 1777.

Studny spolu s vodou z řeky Bečvy jistě představovaly základní zdroj vody. Sloužily vždy pro několik domů, vedle dřeva se vyzdívaly též lomovým kamenem a vroubily nad povrchem deskovou ohradou s rumpálem nebo vahadlem, nebo jen obyčejnou tyčí s okovem na vytahování vody.

Když v roce 1503 získal mlýn na levém břehu Bečvy od Viléma z Pernštejna mlynář Ondřej Šilhan, dovídáme se, že spolu s ním získal též zahradu za Bečvou a k tomu kus řeky po srub vodní, z kterého se vedla voda na kopec až po stráž a zase seshora nazpátek. Za to byl povinen dávat vrchnosti dvacet kop grošů českých.

V roce 1511 bylo Ondřeji Šilhanovi nařízeno přenést na jiné místo sladové kolo, protože bylo nutné rozšířit zařízení pro vedení vody na Horní město. Za to mu byly z ročního platu 20 kop grošů českých sleveny 2 kopy. Kdyby však bylo zapotřebí u tohoto zařízení („srubu“) opravit kolo nebo pořídit nové, to měl zhotovit Šilhan sám. Další náklady s provozem kola spojené hradila vrchnost.

Lázeň, J. A. Komenský, Orbis pictus, vydáno v Norimberku 1777.

Z roku 1530 se dochoval zápis následujícího znění:

„Vejpis smlouvy s Jeho milostpánem o pivovar kopecký v červených knihách s puklami na listu 154.

Léta 1530 za purkmistrů Jana Nenadálého a Jíry Hanzale stala se smlouva dobrovolná mezi pánem Jeho milostí z jedné a staršími na místě vsí obce a s vůlí jejich strany druhé skrz Jana Jeronýma Barskýho o vodu a pivovar horní, taková, že Jeho milostpán všechny užitky vody tej a pivovaru ráčil jest pustiti obci přerovskej s robotami k tej vodě příležitostmi a s tím vším příslušenstvím, jakž jest Jeho milost za držení svého vody tej a pivovaru ráčil užívati, také lesu, což potřebí bude, k srubu vodnému Jeho milost dávati má. Item trub vrtaných každý rok 40 Jeho milost dávati má, kteréž v Prostějově brány býti mají, do Přerova a obec přerovská Jeho milosti každý rok

vydávati mají platu, a to rozdílně při sv. Jirí 6 kop a při sv. Václavě 6 kop. Item jestliže by pak co více oužitkův z toho pivovaru a z tej vody obec sobě přivésti mohla a přivedla, toho Jeho milost jim příti má bez většího platu vskládání...“

Šlo zřejmě již o docela složité zařízení, uvědomme si, že výškový rozdíl mezi místem odběru z řeky a Horním náměstím činil asi 4–6 m. Nevíme, zda z Horního města byla voda rozváděna samospádem do ostatních částí města, v porovnání s nádražím, které je 213 m n. m., šlo o rozdíl 19 m.

Také v přerovské knize památní se uvádí, že mlynáři odpovídali za správný chod mlýnů a zavazovali se přísahou, kterou skládali do rukou primátora, že se budou „věrně a spravedlivě chovati, mlýny, valchu, vodárnu i stavy (i s celou pilou) pilně a bedlivě spravovati, aby se všechno náležitě dalo a spravovalo...“

V obecních účtech z roku 1623 se objevuje mezi jiným i položka na zaplacení jednomu židovi, který vyplatil od vojáků mosazné trouby, odcizené z kopecké cisterny. Často se také stávalo, že se uvolnil okov v kopecké studni a musel být vytažen.

K udržování osobní hygieny sloužily lázně. Podle Floriana Zapletala byla ve městě lázeň založena za Vratislava z Pernštejna. František Levý přináší zprávu o lázni při domě lazebníka Jiříka Vlašovičky (zemřel 1563). Po jeho smrti převzala ji vdova Kateřina se svým mužem Janem kovářem za 400 kop. Janek zemřel roku 1597 a „grunt spustlý, kdež předešle lázeň byla“ koupil za 300 kop Pavel Karák.

Podle příznání z 2. poloviny 17. století byly v Přerově očištné lázně někde poblíž Bečvy na pravém břehu, kde byla později Lázeňská ulice a zřídlo „sirkového“ pramene. V očištné lázni stály dřevěné vany na teplou a studenou vodu, různé štoudve a naběračky, lávky na odpočinek a lehátka. Měšťané rádi prodlévali v lázních, kde si krátili dlouhou chvíli. Městská rada však dohlížela, aby tu nedocházelo k nepřístojnostem a prostopášnosti. Kromě přerovských lázní navštěvovali Přerovští rádi také lázně v blízkém Bochoři, kde se koupali v železité vodě, léčící různé choroby. Lázně spravoval

lazebník, který provozoval také živnost holičskou, byl i lékařem, pouštěl krev, dával baňky, trhal zuby, poskytoval léky, mazání apod. Do městské pokladny odváděl nájemné, o jehož výši se nezachovaly žádné doklady.

Židovská náboženská obec získala v roce 1638 od Baltazara ze Žerotína významná privilegia, vedle potvrzení práva na synagogu, hřbitov a špitál také povolení stavby vodovodu do rituální lázně.

Porovnáním mezi přerovskou obcí a její vrchností z 20. června 1686 bylo mimo jiné stanoveno, že „co se ale vystavení cisterně neb kašně na Horním městě dotejče, to na společný náklad z J. M. Vrchnosti přerovské a měšťanův co nejdříve vystavena a na budoucí časy společným nákladem v své stálosti zachována bejtí.“

Roku 1767 si stěžoval majitel panství hrabě Petráš královskému guberniu, že v Přerově bývá mnoho požárů, které nejen ohrožují zámek, ale ozebračují měšťany a přispívají k hospodářskému úpadku města. Příčinou byl nedostatek vody, což se přičilo policejnímu požárnímu řádu. Podle starších smluv byly vrchnost a město povinny zřídit a udržovat vodovod na Horním městě. Petráš sliboval, že přispěje více než polovicí nákladu, jestliže město učiní zadost svému závazku vést dostatek vody na Horní město a odtud na Dolní město a do Židovské ulice. Petráš sám vyjednával již s biskupským studnařem v Kroměříži. Šlo o obnovení studny na Horním městě, kde původní dřevěné zařízení bylo poškozeno za požáru roku 1749 a nemohlo plnit svou funkci.

Před volbou nového primátora v roce 1769 upozornil Petráš gubernium, že vodní nádržka na Horním náměstí je sešlá, železné a olověné trouby zašantročeny. Jediná studna uprostřed města trpěla nedostatkem vody. Gubernium nařídilo 11. srpna 1769 krajskému hejtmanu vyšetřit žalobu a podat zprávu s příslušnými návrhy. Hejtman dojel do Přerova až 19. listopadu, povolal vrchnost, městskou radu a zástupce obce a již 8. ledna 1770 předložil guberniu svoji relaci. V ní uváděl, že tvrzení vrchnosti ohledně nedostatku vody v případě požáru bylo pravdivé. To, že chyběla voda v Horním městě, bylo o to povážlivější, že šlo dosud

o hrazenou část, oddělenou zcela od ostatních obydlí. Na horním náměstí byla jediná hluboká studna, ze které se s velikou námahou a zdlouhavě voda vážila kolem. Kromě studny byly zde zbytky jakés vodní nádržky.

Městská rada se netajila tím, že je dle smlouvy s Žerotínem společně s vrchností povinna tuto vodní nádržku udržovat v dobrém stavu. Popírala ale, že by, jak Petráš uváděl ve své žalobě, byly trouby k ní příslušné zašantročeny a byly užívány k jinému účelu. Krajský hejtman doporučoval, aby obě strany dodržovaly přesně ustanovení původní smlouvy. Výsledek šetření je nám neznám, ale zřejmě došlo k nějaké opravě.

Když se v roce 1856 stavěl sklep a lednice pro měšťanský pivovar, zřítla se stará hradební bašta u Dolní brány a objevil se kus měděné trouby zasazené a zadělané v olovu, zřejmě pozůstatek původního potrubí. Také v roce 1881 v září se konalo komisionální šetření ve věci zjištění práva ku potahování vody z řeky Bečvy do měšťanského pivovaru v Pivovarské ulici.

Dle zjištění „na obecní parcele č. 151 pozůstává pumpárna, ku kteréžto potrubí v přiměřené rovni do řeky Bečvy parcelní číslo 149 sahá. V této pumpárně voda přitéká se táhá a potrubím... s přiměřeným spádem do měšťanského pivovaru svádí. Potrubí ku vedení vody do pumpárny bylo podle stavu dna řeky Bečvy hlouběji kladeno. Podle tvrzení obecní rady potrubí pozůstávalo od nepamětných dob.“

Horní náměstí v roce 1877 s altánem, pod nímž byla pumpa. Vpravo od něj socha Komenského z roku 1874.

Snahy o zřízení moderního vodovodu v 2. polovině 19. století

Ve 2. polovině 30. let 19. století se začala stavět železnice z Vídně do Krakova přes Přerov. Provoz na nádraží vyžadoval větší množství vody pro lokomotivy. Jako vhodné se ukázalo být využití pramene vody, který vytékal ze svahu pod cestou z Dluhonic do Předmostí v polní trati „Rybníky“. První vedení bylo provedeno v roce 1858 přičiněním tehdejšího správce Severní dráhy Ernsta von Bühlera, v roce 1875 byl zachycen druhý pramen. Byl vypracován a také realizován projekt, podle něž byla na svahu zvaném „Pivná“ zřízena vodárna, odkud tekla voda samospádem potrubím přes Bečvu pod železničním mostem v délce 2,68 km s malým spádem 1,517 m. Potrubí bylo jen mělko v zemi a za nižších teplot voda v potrubí zamrzala a ani výkyvy teploty kvalitě vody neprospívaly. Vodu používal

V popředí na břehu Bečvy dřevěná věž s mechanismem na čerpání vody do městského pivovaru. Výřez z olejomalby z roku 1851.

také cukrovar a blízká kasárna v Kojetínské ulici. Vodovod ústil na Husově ulici v místech, kde dnes stojí dva činžovní domy, vedle úschovny kol, do kamenné kašny s vodotryskem. Za 24 hodin bylo

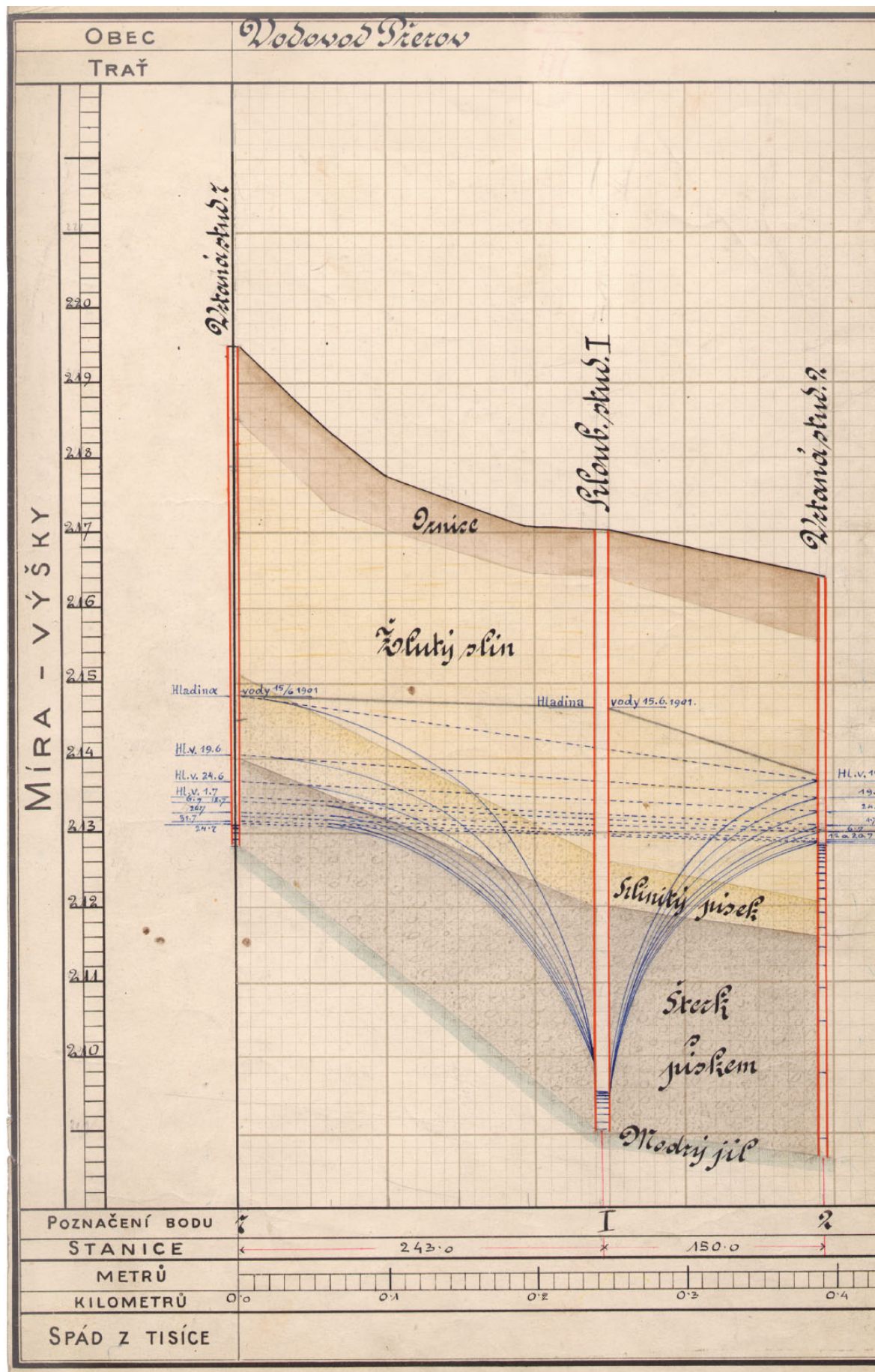
z obou pramenů zachyceno 46 m³ vody. V roce 1876 byla u mostu postavena vodárna, do níž se nasávala voda potrubím z Bečvy. Sloužila po přečerpání do jeřábů k zásobování lokomotiv.

Slib zřídit vodní nádrž na Dolním náměstí, do níž měla být přiváděna voda z nádraží, sloužil kandidátu do zemského sněmu Alfredu Skenemu v předvolebním boji v roce 1861. Jelikož neuspěl, záměr upadl v zapomenutí.

Vodu si obstarávaly i další průmyslové podniky ve městě, např. v roce 1874 byl zpracován projekt vodovodu do akciového pivovaru na Komenského třídě. Rychle rostoucí počet obyvatel a průmyslová výstavba města si vyžadovaly stále větší množství vody. Proto není divu, že v červenci 1878 psala Actien-Gesellschaft für Wasserleitung, Gas- und Heizungsanlagen z Vídně do Přerova a zajímala se o plánovanou výstavbu vodovodu.

Základním problémem ale bylo, kde najít zdroj nezávadné vody v dostatečném množství. Na katastru města byl jen jediným pramenem u kapličky pod pozdější nemocnicí, z něhož vytékalo za den 9 600 l vody. Začátkem 80. let 19. st. se touto problematikou intenzivně zabýval Ludwig Jehle, císařský rada a chemik přerovského cukrovaru. Po přípravných pracích o úmrtnosti v Přerově a složení půdy („Die Mortalität der Stadt Prerau in den Jahren 1880–1884“, rukopis z roku 1884, a „Der Boden der Stadt Prerau. Anhang zur Hydrologie der Stadt Prerau“, rukopis 1884) vydal v Olomouci v roce 1890 tiskem práci „Ein Beitrag zur Trinkwasserfrage. Die Trinkwasser-Verhältnisse und der Boden der Stadt Prerau“ (Příspěvek k otázce pitné vody. Poměry ohledně pitné vody a půdy města Přerova) vydala na jaře roku 1891 brožuru s názvem „Sterblichkeitsverhältnisse der Stadt Prerau“ (Úmrtnost ve městě Přerově), jejímž prodejem bylo získáno 14 zl. 90 kr., které byly věnovány fondu na vystavení nemocnice. Na návrh Františka Troppera bylo usneseno přeložit stař Trinkwasser (Pitná voda) do češtiny a rozdat obyvatelstvu.

Naprostá většina obyvatel města používala vodu ze studní, v nichž ale hladina spodní vody podléhala výkyvům, a to až 70 cm během roku,

Geologický profil studní v prameništi Lysky (1901).

Dřevěný pavilón na Horním náměstí s pumpou. Foto z konce 19. století.

a jen malé procento používalo k pití přímo říční vody. Při průzkumu přerovských studní jich bylo 80 % shledáno závadnými. Z 66 provedených zkoušek jen 6 bylo pod přípustnou hranicí tvrdosti vody. Jen 4 zkoušky byly pod hranicí přípustného množství organických částic. Obsah chloridů byl pod hranicí v 8 případech. Z 66 studní bylo 5 zkoušek (7,6 %) vyhovujících, 4 (6,0 %) částečně vyhovující, 57 (86,4 %) špatných.

Příčina špatného stavu byla spatřována v půdě znečištěné odpadky a lidskými exkrementy. Ty se hromadily v jamách, často nevyzděných, které byly

jen z času na čas vyváženy. Rozpustné látky se vsakovaly do země a tak se dostaly do spodní vody.

Ernst von Bühler navrhl již v 80. letech projekt vodovodu, který měl využívat vodu z pramene pod kapličkou na levém břehu Bečvy u Kozlovic a výtok vody ze starého řečiště jdoucí od Tučina a Pavlovic. Vycházel z názoru, že spodní voda pod zemí teče proti řece, a chtěl proto využít k získání dostatečného množství vody přirozeně filtrovanou říční vodu. I když se projekt setkal na zasedání zdravotní komise s velkým potleskem, později byl kvůli velkým nákladům a nejistému množství takto získané vody odložen. Místo toho bylo rozhodnuto o průzkumu možnosti získat vodu z řeky nad Přerovem.

Potřeba kvalitní vody nabyla na významu také v souvislosti se snahou o postavení nemocnice, o niž usiloval v roce 1895 Leopold Riedl. O rok později při jednání o návrhu ankety pro osvětlení města na zařízení elektrického osvětlení se došlo k závěru, že souvisí úzce s výstavbou vodovodu. Dr. Lipčík proto navrhl, aby uvažovaných 6 200 zl. na vodovod bylo rozděleno na půl i pro účely zřízení elektrického osvětlení.

Na základě usnesení obecního výboru byla prováděna od jara 1896 průběžně šetření pod vedením vodního inženýra Jaromíra Zeleného z Prahy, a to zejména pramenů u Vinar, Sobíšek a potůčku tekoucího ke Kozlovicím. Na základě zjištění, že na břehu Bečvy u Kozlovic a v Radslavicích je dostatek vody, začaly se zarážet roury k zařízení nortonských studní, provedena nivelizace spodní vody, zjištěn směr toků a čerpáno za různého počasí. Načerpaná voda ze studní nad Radslavicemi, před Grymovem a u Kozlovic, včetně vody z Bečvy asi 20 m nad kapličkou, byla podrobena laboratorním zkouškám.

V následujícím roce se vrtaly pokusné studně u Radslavic firmou Thiele a též se zarážely nortonky na pravém břehu v Žebračce a v Křivé. Protože výsledky byly neuspokojivé, přenesly se práce za Přerov k Újezdci, Lověšicím a Bochoři, zároveň prohlédnut terén až k Čechám, Beňovu, Dobřčicím a Staré Vsi, ale bez zjevných výsledků.

Po zjištění, že levý břeh neskýtá vhodné zdroje, přenesly se práce na břeh pravý, od Prosenic mezi

Vrtání studny č. VII a čerpací pokus roku 1929.

Strhancem a Bečvou byly zřízeny pokusné studny č. VII–IX. Zároveň město požádalo Zemský výbor v Brně o subvenci, která byla zamítnuta, ale výbor přidělil provedení dalších prací zemědělsko-technickému úřadu pod vedením přednosta a vrchního stavebního rady Antonína Hanamanna a zemského inženýra Hlawatschka, kteří do Přerova přijeli v dubnu roku 1898. Oba zprvu oživilo starší myšlenku na zřízení gravitačního vodovodu na způsob vodovodů ve Vídni a Mnichově. Proto byla ohledána krajina v okolí Veselíčka, Velkého Újezda a Tršic a následně ještě ohledání směrem k Moravě. Vrtky provedené u Vinar směrem k Popovicím, Předmostí a Dluhonicím prokázaly sice velké množství vody, která ale byla závadná.

V sezení obecního výboru 14. listopadu 1898 podal Antonín Hanamann výklad o dosavadních pracích a učinil návrh na zřízení dvojitého vodovodu – jednoho pro pitnou a jednoho pro užitkovou vodu. Byl ovšem zamítnut, stejně jako jeho další návrh – vést vodu do Přerova od Lipňan.

V době od srpna 1898 až do konce prosince téhož roku byly provedeny vrtky nejdříve od Vinar směrem přes údolí řeky Moravy až k Dubu a dále po řece až k Nenakonicím (zde se nacházel pramen dodávající 15 l/s) a pak od Lýsek směrem k Oseku. Zároveň se náhodně přišlo na to, že pod mlýnem v Lýskách vyvěrá mohutný zdroj vody, a proto zde na podzim roku 1899 začaly rovněž výzkumné práce.

V květnu 1900 vydal Antonín Hanamann na základě vykonaných prací technický posudek, který měl za následek to, že čerpací pokusy v terénu od Lýsek k Oseku se opakovaly v listopadu 1900, v době od 15. června 1901 do 5. srpna 1901 nepřetržitě, nové technické dobrozdání bylo vydáno 26. prosince 1901. Z něj vyplynulo, že voda zde získaná je kvalitní a je jí dostatečné množství.

Na zasedání obecního výboru 20. ledna 1902 přednesl dr. Leopold Riedl, referent pro zřízení vodovodu, obsáhlou zprávu o dosavadních šesti-letých přípravných pracích k výstavbě vodovodu.

Kladení vodovodního potrubí na křižovatce Komenského ulice, Trávnicku a Šířavy v roce 1903. Třetí zprava Kliment Sýkora.

Následně rozhodl obecní výbor 30. ledna 1903 o postavení vodovodu pro pitnou a užitkovou vodu podle projektu vypracovaného vrchním stavebním radou Antonínem Hanamannem.

Srovnání s okolními městy

V sousedních Hranicích byl moderní městský vodovod zařízen v roce 1896 a měl dva gravitační (spádové) prameny: u Velké 4,5 l/s, u Červeného kříže 1,25 l/s. V letech 1929–1935 byl rozšířen o nové dva prameny: u Hromůvky 7 vteřinových litrů a v Sadech čs. legií 16 vteřinových litrů. Délka potrubí činila v roce 1935 celkem 20 000 m. Spotřeba vody byla v roce 1935 celkem 135 000 m³.

V Lipníku byl projekt vodovodu zásadně projed-

nán a schválen při komisi konané dne 6. března 1930, jíž se zúčastnili za ministerstvo zemědělství ing. O. Zídek a za ministerstvo zdravotnictví dr. Švýcar. Ve schůzi městského zastupitelstva 15. září 1930 bylo zadáno vypracování projektu firmě Ing. O. Nickel v Brně. Podle schváleného projektu stavbu realizovaly firmy Ing. Mádle a spol. v Praze a firma A. Kunz v Hranicích. Dne 30. června 1932 byla stavba dokončena a městu dodána první voda z vodovodu.

V jižní části přerovského okresu byl vývoj v otázce zásobování vodou odlišný. Po roce 1945 doporučil Zemský výbor v Brně zastupitelům města Kojetína připojit se k vodovodní skupině Dub nad Moravou, kde byl získán zdroj o kapacitě 40 l/s. Z podnětu Krajského národního výboru v Olomouci se Kojetín připojil a byla vytvořena jižní tzv. Kojetínská skupina, do níž se zapojilo 18 obcí

tehdejšího okresu Kojetín, takže vodovodní svaz čítal celkem 26 obcí.

Místní národní výbor v Kojetíně objednal v roce 1950 u Stavoprojektu Olomouc projekt, projektové práce započaly v roce 1955, investorství se ujala Krajská správa vodovodů a kanalizací v Olomouci. V roce 1956 bylo určeno jímací území o ploše 20 ha mezi obcemi Nenakonice a Dub nad Moravou, pod státní silnicí Tovačov–Olomouc. Kapacita prameniště byla stanovena na 35 l/s. S výstavbou bylo započato v roce 1960 – I. etapa vybudování jímacího území a čerpací stanice v Nenakonicích, dále položeno výtlačné potrubí na vodojem, vybudován vodojem a přívodní řad do Kojetína – ukončeno 15. února 1965. II. etapa – vlastní rozvodné řady v Kojetíně – byla ukončena v roce 1966, o tři roky později (1969) byl dokončen vodovod pro Tovačov.

V Olomouci byl vodovod postaven podle projektu stavebního rady B. Salbacha z Drážďan firmou Corte a spol. v Praze. Se stavbou bylo započato dne 20. května 1889 a stavba byla ukončena 23. listopadu 1889. První voda byla do vodojemu

načerpána 26. listopadu 1889. Starosta města předal vodovod k veřejnému užívání dne 15. prosince 1889.

V roce 1895 byla ustanovena v Kroměříži vodní komise, jejímž úkolem bylo prošetřit potřebu vody v souvislosti se stavbou nového vodovodu. Předběžné práce a samotný projekt provedla firma ing. Horák a Zelený z Prahy. Kapacita zařízení vodárny byla projektována na spotřebu 1 200 m³ denně, tj. 80 litrů na 1 osobu při 13 000 obyvatelích. Vodovod byl dokončen v roce 1900 a 19. června téhož roku byl kolaudován. V roce 1901 bylo čerpáno 209 155 m³.

V Prostějově se deset let prováděly průzkumné práce s cílem nalézt vhodný vodní zdroj. Vrty provedené v roce 1904 mezi Mostkovicemi, Kostelcem, Čelechovicemi a Smržicemi poskytly dostatečný zdroj pitné vody a o rok později na kótě Stráž nad Studencem vznikly základy vodojemu. Dne 27. dubna 1906 starosta města Josef Horák vypil symbolickou první sklenici vody na zahájení provozu vodovodu. V dalších letech následovalo rozšiřování vodovodní sítě, která v roce 1907 měřila 24 604 m a zásobovala 1 278 domů.

2.

Provoz městského vodovodu z prameniště v Lýskách v letech 1903–1966

Stavba vodovodu a jeho provoz do vzniku republiky

Obecní výbor se usnesl 30. ledna 1903 na postavení vodovodu. Podáním z 12. února 1903 požádala městská rada o udělení povolení ke zřízení vodovodu pro pitnou a užitkovou vodu na základě předloženého projektu. Okresní hejtmanství v Přerově 7. května 1903 svolalo komisionální jednání, jehož předmětem mělo být projednání záměru města Přerova postavit vodovod pro pitnou a užitkovou vodu, k čemuž byl k dispozici spodní proud vody mezi osadami Lýsky a Velké Prosenice:

„Na parcele číslo 249, 245 a 252 v Lejskách postavena býti má strojovna a domek pro strojníka. Voda má odtud do města Přerova a současně do vodojemu na Vinarském kopci parc. číslo 190/1 katastrální obce Popovské tlačena býti.

V městě Přerově rozvětňuje se pak vodní síť. Čerpadla hnána budou elektrickým pohonem na proud třífázový pro efektivní výkon 25 HP při 5 000 V. Proud tento dodávati bude městská elektrárna v Přerově...“

Situace

vrstaci prácem Lýsek hu zřízení vodovodu

Přerov

Lýsek

Vysvětlení známek:

⊙	šachta	—	Vstovnice spodní
•	nortová studně	- - -	" hleslé sp
⊙	vrtaná studně.	—	" terénu.

Přerov a okolí na začátku 20. století s vyznačením zdrojů vody u Lýsek a vedením vodovodu.

Základní údaje o projektu vodovodu dle technické zprávy z roku 1903 od vrchního stavebního rady Antonína Hanamanna:

~ Počet obyvatel v roce 1903 zásobených vodou činil 15 000.

~ Předpokládaný přírůstek obyvatelstva města cca 3 %, předpoklad za 25 roků 31 500 obyvatel.

~ Předpokládaná spotřeba vody 60–70 l/os/den, za 25 roků předpoklad denní spotřeby 2 047,5 m³/den, max. uvažovaná spotřeba cca 3 150 m³/den. Kapacita zařízení předpokládala

krýt spotřebu vody s výhledem na 20 roků.

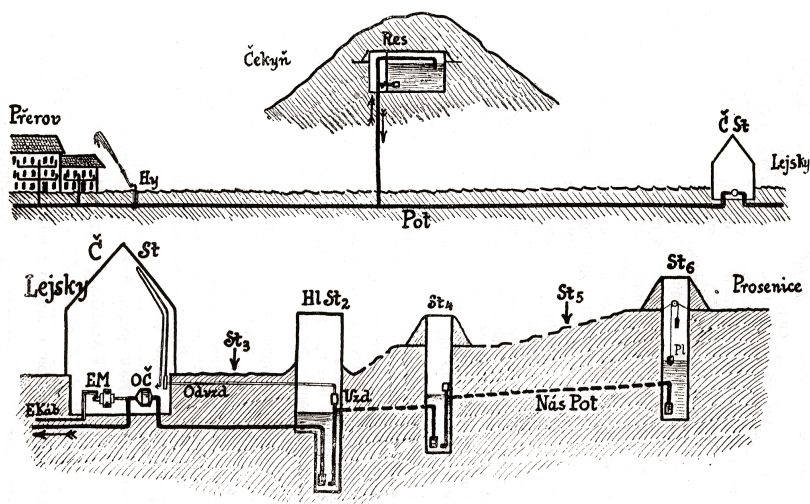
~ Odběr vody ze studní č. I–VI, studna č. II byla hlavní sběrnou studnou, propojení studní se dělo násoskovým potrubím ze železných rour se sacím větrníkem na nejvyšším místě.

~ Provoz čerpadel v čerpací stanici trval 12 hodin denně, čerpané množství 30–35 l/s se odvádělo přímo do městského vodovodu, přebytek do vodojemu, průměr výtlačného potrubí činil od čerpadla k odbočce do města 250 mm, do vodojemu průměr 300 mm.

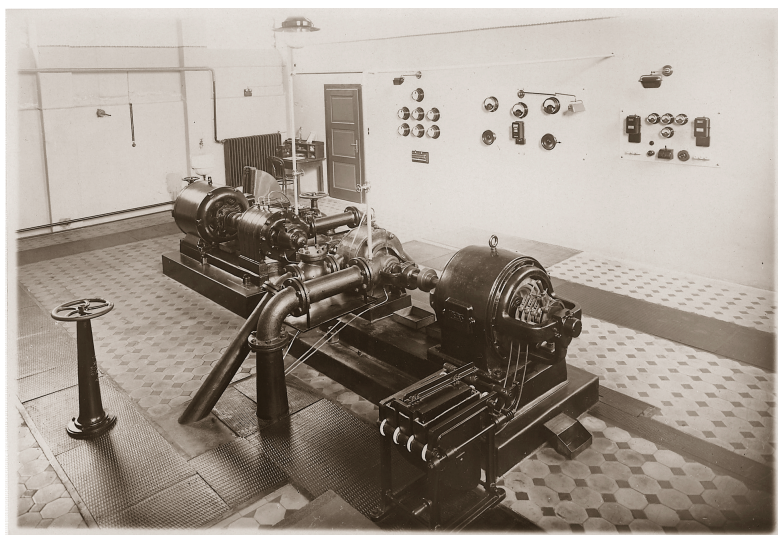

- ~ Pohon dvou ležatých čerpadel zajišťovaly dva elektromotory na třífázový proud o výkonu po 30 HP o napětí 5 000 V, doba provozu činila 12 hodin/den, od 6:00–18:00 hod.
- ~ Strojovna byla postavena na par. č. 249 a 252 v katastrálním území obce Lýsky. Ve strojovně byly dvě pumpy a dvě dynamy.
- ~ Domek pro strojníka stál na parc. č. 245 rovněž v katastrálním území obce Lýsky.
- ~ Vodojem o objemu 1 000 m³ dvoukomorový, na dvou třetinách stávající spotřeby, byl postaven

- na parcele č. 190/1 v katastrálním území Popůvky, kóta max. hladiny vody 277,5 m.
- ~ Elektrický signální ukazatel výšky vody byl instalován v čerpací stanici, v násoskových studních a vodojemu.
- ~ Potrubní síť ve městě byla okružová a průměry potrubí 80–300 mm, pro požární potřebu byly určeny hydranty o průměru 80 mm, celková délka výtlačného a rozváděcího potrubí činila 28 464 m.
- ~ cena 1 m³ vody představovala 22 haléřů.

Nákres vedení přerovského vodovodu z článku E. Beniška, Vodovod města Přerova. 1923.

Čerpací stanice v Lýskách – 1932.

♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡

..... TOVÁRNA
NA VODOVODY A PUMPY

JAN VÍTEZ V PŘEROVĚ

odporňuje se ku zařizování **vodovodů** pro města, obce, průmyslové závody, velkostatky, atd.
 Zařizování lázni **parních i vanových, closetů a domovních vodovodů** děje se vzorně a odbornicky. **Pumpy a stříkačky** všech druhů a výkonů, výborné jakosti.

♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡

Inzerce v tehdejšímu tisku.

Dne 28. května 1903 se uskutečnilo komisionální ohledání staveniště vodovodu za přítomnosti okresního hejtmána Bleylebena, hranického hejtmána Galusky, státního inženýra Režného, vrchního okresního lékaře dr. Hnilici, členů městské rady a zástupců hranické firmy A. Kunz. Okresní hejtmánství povolilo městu Přerovu vodoprávním nálezem ze dne 27. července 1903, č. 15 040, zřízení městského vodovodu rozprostírajícího se též v území obcí Velkých Prosenic a Malých Prosenic.

Již ale od začátku června se práce na vodovodu rozeběhly spolu se stavbou betonového mostu přes Bečvu, přes který mělo vést rovněž vodovodní potrubí. Dne 30. listopadu šla první voda ze studní u Lýsek do rezervoáru na čekyňském kopci, začátkem prosince již bylo proplachováno potrubí položené ve městě, v polovině téhož měsíce již část domů, napojených na vodovodní síť, mohla vodu odebírat.

Do konce roku 1903 byl dle projektu uveden do provozu celý vodovod. Stavbu prováděla na základě soutěže firma A. Kunz v Hranicích a stála dle vyúčtování z 31. prosince 1910 i s dodatečným rozšířením 1 092 114,47 korun. Vodojem byl proveden firmou Herzán a Uhlíř za obnos 40 680,58 korun. Veškeré náklady hradilo město, teprve v roce 1912 obdrželo subvenci od zemského sněmu, a to přičiněním poslance Leopolda Mohapla, ve výši 96 000 korun, splatných v deseti ročních splátkách. Protože pohon čerpadel v čerpací stanici byl projektován jako elektrický, zakoupilo město mlýn na náhonu Strhanci v Lýskách a přestavělo jej na hydroelektrárnu. Vyrobený elektrický proud byl rozveden jednak do čerpací stanice, jednak přespolním vedením vysokého napětí do elektrárny v Přerově.

V lednu 1904 pak byla voda trvale puštěna do města. Zákonem, vydaným 30. prosince 1903, platným pro Markrabství moravské, byly stanoveny podmínky pro zavádění vody z městského vodovodu do nitra domů v Přerově, tj. podmínky a povinnost připojení domů k městskému vodovodu, placení ztrát vody, podmínky užívání vlastních studní, sazbu vodního poplatku a další. Dne 20. dubna 1904 proběhla kolaudace elektrického

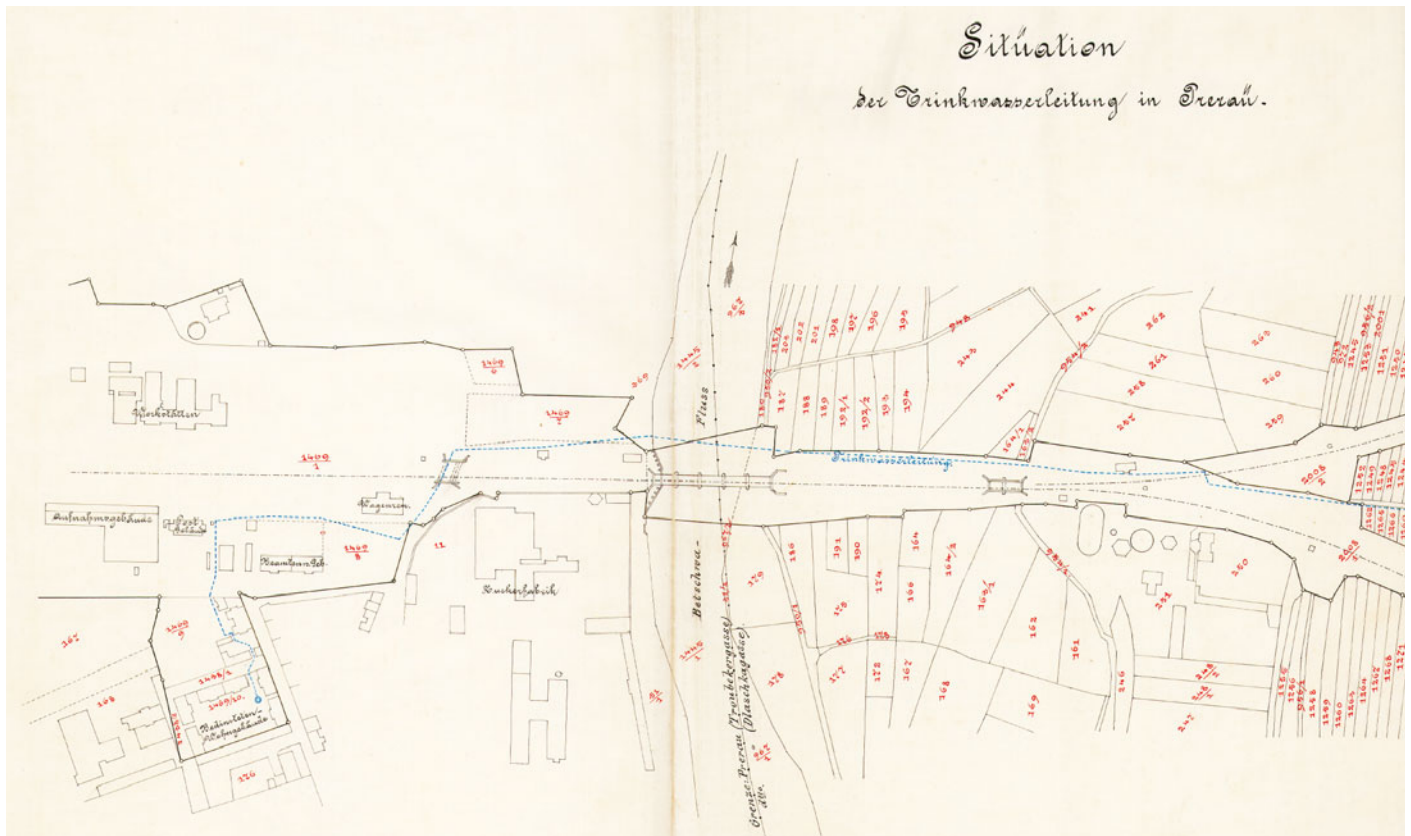
Náčrt elektrického signálního vedení mezi sběrnými studnami v Lyskách a Velkých Prosenicích a mezi vodojemem na popovickém kopci z roku 1909.

zařízení při vodovodu, 26. října 1905 proběhla kolaudace samotného vodovodního zařízení bez větších závad, takže okresní úřad vydal 10. listopadu 1905 dodatečné povolení k užívání.

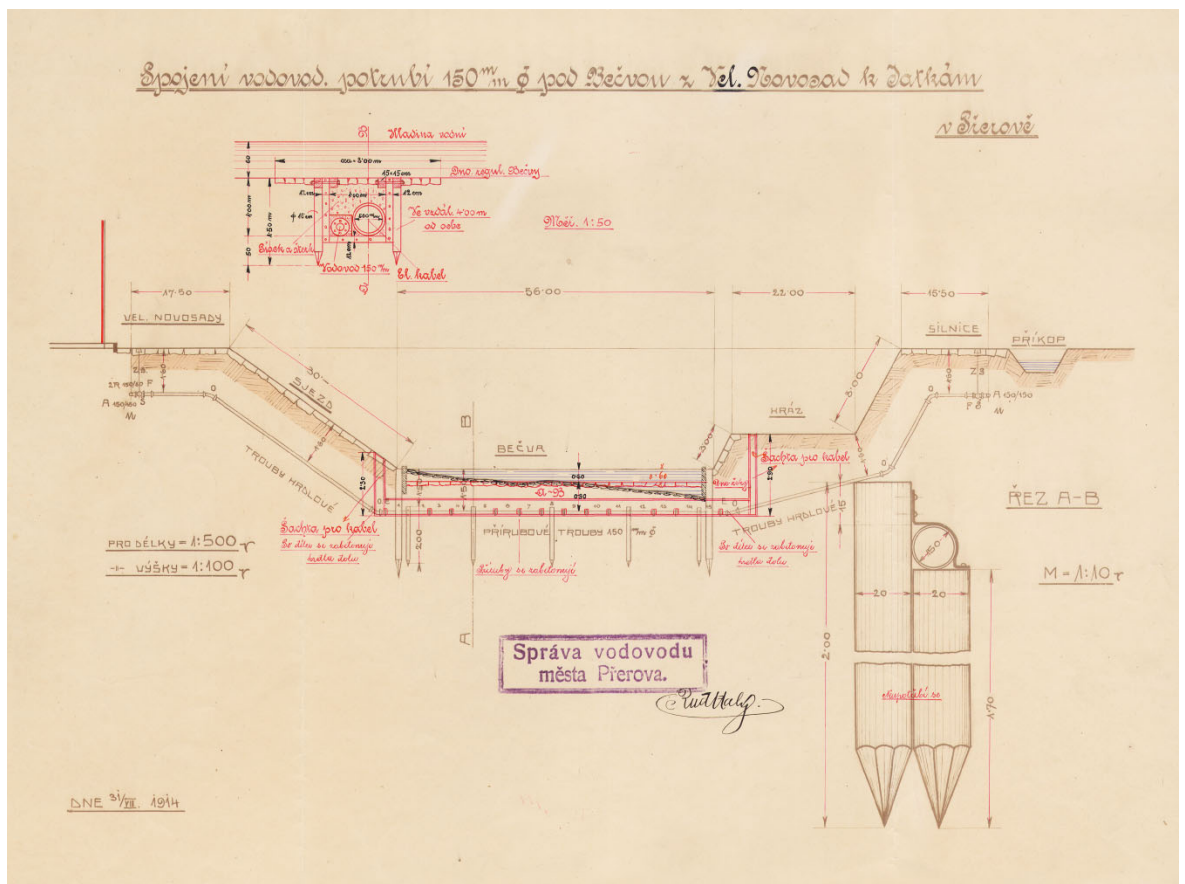
Vybudováním vodovodu v městě Píerově došlo k významnému předělu v životě občanů. Zdroj pitné vody v Lyskách, včetně úprav a rekonstrukcí na posílení vodního zdroje, zůstal až do roku 1966 hlavním zdrojem pitné vody pro město Píerov.

Majitelem vodovodu bylo město Píerov, které ke kontrole provozu jmenovalo vodárenský výbor či odbor, poprvé ustanovený 7. května 1907, prvním předsedou zvolen tehdejší starosta města František Tropper, místopředsedou referent František Matouš. Dne 25. listopadu 1911 byl schválen první Technický regulativ pro dodávku vody z městského vodovodu v Píerově.

Správu vodovodu zajišťovala vodárenská kancelář, úředně „Správa městského vodovodu“, zprvu v obecním domě – radnici na Dolním náměstí, v jejímž čele stál správce neboli vodní mistr, prvním v řadě byl správce Josef Moravec (nar. 1. srpna 1871 ve Šlapanicích na Moravě), kterého obecní zastupitelstvo svým usnesením z 23. prosince 1903 jmenovalo prozatímně vodovodním montérem s ročním platem 1 600 korun. O dva roky později mu byla udělena definitivita. Od 15. července 1911 jej vystřídal Rudolf Malý (narozen 22. ledna 1885 v Píerově). Ten z rodinných důvodů místo opustil k 1. prosinci 1919 a obecní zastupitelstvo vybralo za jeho nástupce Ing. Otakara Hradila (narozeného 24. června 1890 v Kroměříži), který stál v čele správy píerovského vodovodu až do roku 1948. V dílně při kanceláři pracovalo v roce 1912 pět lidí, a to montér, zámeč-

Vedení vodovodního potrubí od prameniště u Dluhonic na píerovské nádraží, 1881.

Ukázka dobové
projektové dokumentace
z roku 1914.

nický dělník, nádeník pro montáž a dva nádeníci pro těžké práce.

Čistý zisk za rok 1910 činil 17 605,01 korun, které byly odepsány ze zbylé částky 65 352,72 korun, tj. nákladu na výstavbu. K 31. prosinci 1910 dosáhl poplatků od odběratelů výše 68 871,23 korun, paušální poplatek za celou veřejnou spotřebu obnášel 12 000 korun.

Režijní příspěvky z instalací představovaly 23 075,91 korun, výnos z nájmu z pozemků představoval 574,39 korun, nájem z vodoměrů přinesl 402 korun.

Dle „Schválení výkazů o celkové spotřebě vody v r. 1915 jakož i výpočtu ročního těženého množství vody čerpadly a registrovaného množství vody vodoměry“ se v uvedeném roce 1915 čerpalo 7 122 hodin a spotřebovalo 140 996 kWh. Načerpalo se tak 468 686 m³ vody. Z tohoto množství spotřebovali konzumenti dle vodoměrů 232 332 m³, pro veřejné účely, stříkání ulic, polévání sadů, hašení požárů, proplachování kanálů a ztráty v potrubí činily 236 354 m³ vody. V roce 1917 se spotřebovalo 153 86 kWh, načerpalo se celkem 520 170 m³ vody. Na jednoho obyvatele a den připadlo 61,16 l vody při 23 300 obyvatelích ve městě. Čistý zisk činil 2 485,93 korun.

Městský vodovod v samostatné republice

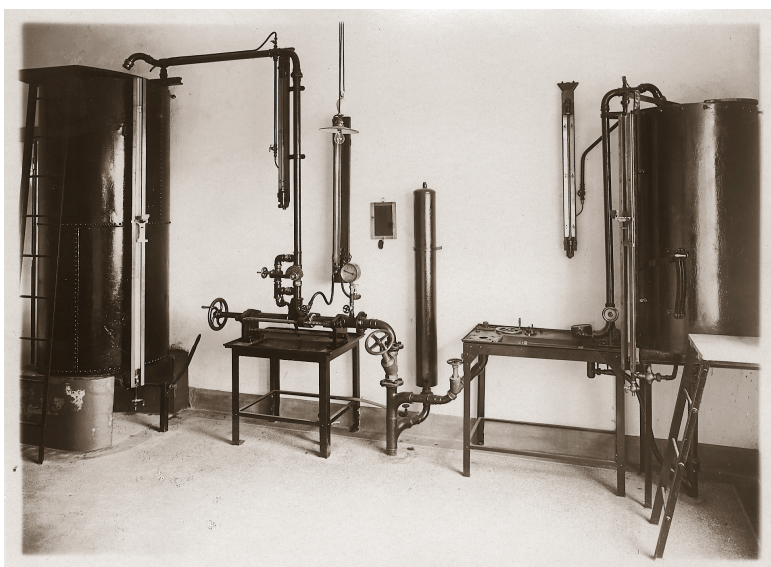
V samostatné Československé republice nastal po krátkém počátečním období stavební ruch, který s sebou přinesl i rozšíření vodovodu, zaváděného téměř do všech domů v Přerově. Vnitřní domovní instalace byla velmi jednoduchá, pozůstávala často jen z jedné výlevky. Postupně s rostoucí bytovou kulturou rostly i požadavky na hygienická zařízení, v nových domech se zřizovaly již splachovací klozety a ve většině i koupelny. Zatímco v roce 1920 bylo ve městě jen 843 klozetů a 320 koupelen, v roce 1932 bylo v činnosti již 2 982 klozetů a téměř 1 000 koupelen. V roce 1938 stálo v Přerově asi 2 220 domů, v nichž bylo užíváno 1 250 koupelen a 3 650 klozetů.

Správní budova městské vodárny roku 1932.

Dílny městské vodárny v budově na Šířavě roku 1932.

Stanice ke zkoušení vodoměrů v budově na Šířavě (dílny) roku 1932.

Samozřejmě, že tyto skutečnosti vyvolaly zvýšenou spotřebu vody, kvůli níž bylo třeba provést na vodovodu úpravy. Proto bylo vyměněno celé strojní zařízení čerpací stanice v Lýskách. Vodní injektory násoskových trubních řadů byly změněny na odsávání vzduchu vývěvou. Pístové čerpací stroje byly vyměněny za centrifugální čerpadla, čímž se zjednodušila obsluha čerpací stanice a voda byla

dodávána do trubní sítě bez škodlivých nárazů, které způsobovaly poruchy na domovních olověných odbočkách. Bylo zavedeno přesné registrování množství načerpané vody zamontováním centrálních vodoměrů jednak v čerpací stanici v Lýskách, jednak na Velké Dlážce. Vodoměr na Velké Dlážce byl spojen elektrickým vedením a grafickým ukazovatelem průtoků s technickou kanceláří na Šířavě. Pro kvalitnější dodávku vody firmě Optikotechna a městské nemocnici byla zařizena samočinná přečerpávací stanice v parku na Šířavě.

Ve dvorním traktu domu čp. 79 byla v roce 1923 dokončena novostavba dílny, vodárenských kanceláří, skladiště a kovárny, ale již v letech 1931–1932 byl postaven na Šířavě vodárenský dům, v němž byly umístěny kanceláře, čtyři byty, dílny, garáže městských hasičů a garáže autobusů poštovní správy autobusové dopravy.

Původně se vybíraly vodní poplatky na základě velikosti bytů, stanovením paušálů. Vodoměry měly jen podružný význam a sloužily k registrování tzv. „přebrané vody“.

Z úřední sazby vodního poplatku za rok 1911 uvádíme např.:

~1 pokoj do 20 m² plochy 15 m³ vody 4,38 K

Ing. Otakar Hradil, správce
Městského vodovodu
v Pířerově, v roce 1933.

- ~ 1 pokoj přes 20 m² plochy 20 m³ vody 6,25 K
- ~ 2 pokoje a kuchyně 40 m³ vody 15,00 K
- ~ 5 pokojů a kuchyně 85 m³ vody 30,00 K
- ~ krám, kancelář 10 m³ vody 3,75 K
- ~ dílna do 60 m² 30 m³ vody 10,00 K
- ~ 1 koupelna s vanou 40 m³ vody 12,50 K
- ~ 1 ks hovězího dobytka neb koně 8 m³ vody 2,50 K

Při větší spotřebě vody, než bylo dle sazby povoleno, zaplatil majitel bytu za každý krychlový metr vody 35 h bez rozdílu, k jakému účelu byla voda použita. Za menší spotřebu vody se náhrada neposkytovala. Teprve v roce 1923 byly namontovány přesné měřicí přístroje a odběr vody začal být měřen rokem 1924. Následně od roku 1925 se změnil způsob placení tak, že se účtovalo výhradně vodné jen podle skutečné spotřeby vody, podle údajů vodoměrů. Vodoměry se proto staly jediným zdrojem vodárenských příjmů.

V druhé polovině 20. let 20. století se dostavila perioda suchých let, v jejímž důsledku se snížilo množství čerpané vody. V roce 1927 činilo celkové množství načerpané vody 368 633 m³, spotřeba na požáry, kropení ulic a sadů, odkalení potrubí představovala odhadem 15 000 m³, ztráty v potrubních rozvodech a vodoměrech dosáhly 64 821 m³

(17,584 %). Maximum denní spotřeby činilo 1 478 m³, minimum 644 m³, spotřeba elektrické energie dosáhla 137 894 kWh. Spotřeba vody na obyvatele a den se rovnala 42,6 l. Celková délka potrubní sítě již obnášela 30 635 m.

Vodovod překročil již 25 let svého trvání, tedy maximální dobu, na kterou bylo celé zařízení projektováno a vystavěno. Počínaje rokem 1927 provedla vodárna na území obcí Malých Prosenic, Buku a Velkých Prosenic řadu průzkumných vrtů. Na území obce Buku byla v roce 1928 provedena čerpací zkouška. Přes abnormálně suché léto čerpací zkouška dopadla velmi příznivě, jako i další pokusy, na jejichž základě přistoupila vodárna ke zhotovení projektu na novou studnu č. VII, která byla od stávajících studní vzdálena 700 m.

Město Přerov požádalo o vodoprávní povolení k rozšíření městského vodovodu zřízením studny č. VII na pozemku p. č. 113/3, k.ú. Buk. Technicko-ekonomická kolaudace stavby „Rozšíření jímacích vodních zařízení a rekonstrukce vodovodu města Přerova“, nařízená výnosem Zemského úřadu čís. 8.330 - X/27 ai 1934, se konala 4. května 1934.

Provedeným hydrogeologickým průzkumem bylo však také zjištěno, že další zvyšování

KUNDMACHUNG

Spart Wasser!

Der infolge der anhaltenden Trockenheit bestehende Wassermangel hat mich veranlasst mit sofortiger Wirksamkeit weitere Massregeln über den Wasserverbrauch aus der städtischen Wasserleitung zu treffen.

Die Wasserzuleitung in die Stadt erfolgt nur in der Zeit von 5 bis 19 Uhr.

Sämtliche Wasserleitungsinstallationen, namentlich Spülklosetts sind in solchem Zustand zu erhalten, dass ihnen kein Wasser bei Nichtgebrauch entströmt.

Undichte Absperrventile sind **unbedingt sofort herzurichten.**

Ich verbiete mit sofortiger Gültigkeit das Reinigen von Autos und sonstigen Fahrzeugen mit Wasserleitungswasser, sowie das Spritzen in den Gärten.

Das für den Luftschutz bereitgestellte Wasser darf nicht unbenutzt abgelassen, sondern muss verwertet werden und zwar entweder zu Wasch- oder sonstigen Reinigungszwecken.

Den Organen des Wasserwerkes ist bei der Überwachung der vorstehenden Einschränkungsmaßnahmen unbedingt Folge zu leisten. Entwaige Einsprüche und Beschwerden der Wasserverbraucher haben keine aufschiebende Wirkung.

Ich mache darauf aufmerksam, dass durch eine unwirtschaftliche Benützung des Wassers die Gefahr besteht, dass der Wasserstand noch mehr erschöpft wird und dass ich dann gezwungen wäre, noch schärfere Massregeln zu ergreifen und grössere Einschränkungen durchzuführen.

Die Einhaltung dieser Anordnung wird genau überwacht und Zuwiderhandelnde laut § 22 der Vorschriften über die Einhebung des Wasserzinses in Prerau mit Ordnungsstrafen von K 20— bis K 500— bestraft.

Prerau, am 19. September 1943.

Der Regierungskommissar:

Dr. Hans Petzny m. P.

Buchdruckerei Fr. Baroš, Prerau.

VYHLÁŠKA

Šetřte vodou!

Vzhledem k nedostatku vody způsobenému trvale suchým počasím počásám nařizují s okamžitou platností následující pravidla o spotřebě vody z městského vodovodu.

Voda se bude do města dodávat jen v době od 5 do 19 hodin.

Všecké vodovodní instalace, zejména splachovací klosety musí být udržovány v bezvadném stavu, aby jimi voda neunikala.

Netěsné uzavírací ventily musí být **bezpodmínečně ihned opraveny.**

S okamžitou platností zakazují čištění aut a jiných vozů vodou z vodovodu a kropení zahrad hadicemi.

Voda připravená pro protiletteckou obranu nesmí se nepoužitá vypouštět, nýbrž musí být zužitkována buď ku praní nebo k mytí.

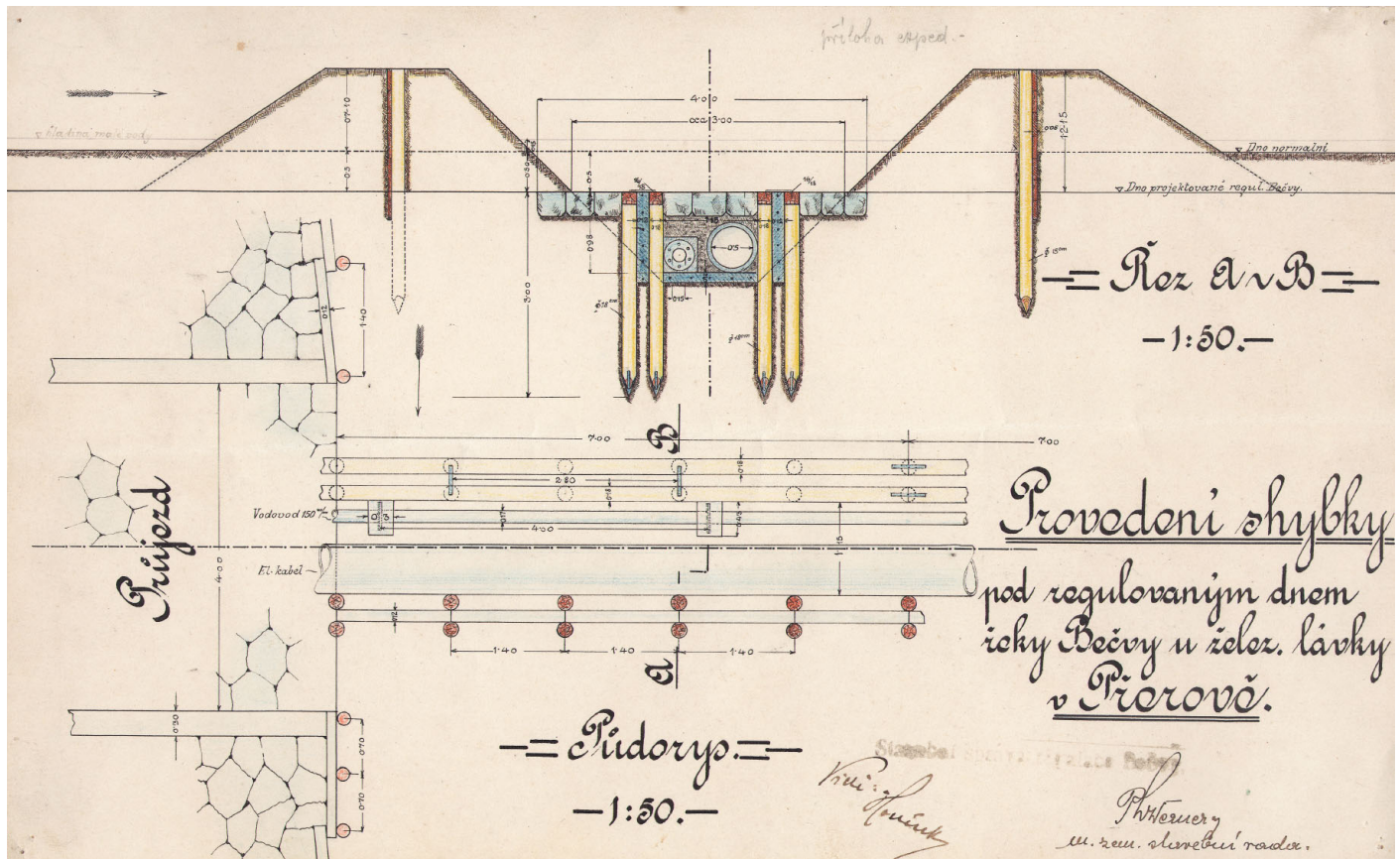
Pokynů vodárenských orgánů, dozírajících na provádění uvedených opatření dlužno bezpodmínečně uposlechnouti. Eventuální námítky ani stížnosti spotřebitelů vody nemají odkládajícího účinku.

Upozorňuji, že plýtvání vodou by způsobilo ještě větší pokles vody ve studnách, takže bych byl nucen vydati ještě ostřejší nařízení a příkročiti k dalšímu omezení dodávky vody.

Kdož by těchto nařízení přesně nedodržoval, bude potrestán podle § 22 Pravidel o vybitání vodného v Přerově pořádkovou pokutou od K 20— do K 500—.

Přerov, 19. září 1943.

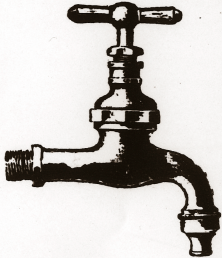
Kuhstátní Frant. Baroš, Přerov.

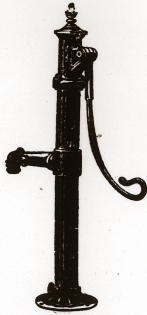
Šhybka na vodovodu pod řekou Bečvou z roku 1914.

Instalace vodovodů

klosetů, koupelen, umyvadel, sprchových lázní atd. v každém provedení od jednoduchých po přepychové.

Čerpadla všeho druhu
na vodu, benzin, močůvku a jiné tekutiny pro pohon ruční i motorový, pro studny každé hloubky a pro každou vzdálenost.

Kliment Sýkora, strojírna,
Přerov, Trávník č. 63. Telefon č. 172.
Vzorkový sklad roh Žerot. n. a Kom. tř.

Ukázka inzerce v dobovém tisku

vydatnosti bylo v této oblasti již vyloučeno, neboť ve sledovaném povodí měly zásahy ve vodním hospodářství krajiny, tj. meliorace, regulace Bečvy a podobně za následek snížení stavu hladiny podzemních vod a ztrátu vydatnosti.

Další rozvoj města způsobil, že již v roce 1934 byla letní spotřeba vody stěží kryta. V roce 1935 správa vodárny předložila návrh infiltrace vody z náhonu Strhanec do odběrného území. V dohodě se Zemským úřadem v Brně bylo realizováno provizorní zařízení na odběr vody z náhonu v množství 5 l/s. Voda prošla sedimentační nádrží a skružovou studní s velmi hrubou filtračí a sbírala se ve sběrné studni. Pozorováním teploty, tvrdosti a množství vody v této studni se zjistil kladný filtrační účinek. Příznivé situační poměry a dobré výsledky provizoria vedly k tomu, že bylo za definitivní zařízení zvoleno stejné místo infiltrace, jen ve větších rozměrech, a to co do odběru vody, tak i co do délky infiltračních zářezů.

Hledání nových zdrojů po 2. světové válce

Zařízení k infiltraci vody bylo vybudováno v letech 1946–1947 jako vůbec první stavba tohoto druhu v republice. Povrchová voda z mlýnského náhonu Strhance se vedla do otevřené nádrže rozměrů 15 × 10 m, kde byla sedimentací zbavována hrubých hlinitých kalů. Odtamtud byla vedena do filtrační stanice, kde prošla pomalými pískovými filtry (doplněny otevřenými rychlofiltry) a shromažďovala se ve sběrné nádrži. Z nádrže vnikala přepadním trychtýřem do přírodních štěrkových vrstev rozvodným děrovaným potrubím o délce 120 m, které bylo uloženo v hloubce 5 m pod terénem. Štěrkovými vrstvami pronikala voda řadu dní do sběrného zářezu o téže délce, uloženého však v hloubce 8 m pod terénem a 40 m vzdáleného od zářezu rozvodného. Za tuto dobu, zejména v létě, se voda dokonale vychladila a získala vlastnosti dobré spodní vody, což bylo ověřováno týdenními chemickými i bakteriologickými rozbory, které prováděla odbočka Státního zdravotního úřadu v Přerově.

Postup úpravy vody bylo možno označit za uspokojivý, pokud nebyla povrchová voda ve Strhanci silněji znečištěna. Katastrofální zhoršení se projevilo, jakmile byla zahájena cukrovarská kampaň v Prosenicích. Cukrovarskými odpadky se značně zanášela infiltrační zařízení a snižoval se tak celkový efekt. Pro odstranění těchto potíží byl v roce 1951 a na počátku roku 1952 vybudován v blízkosti filtrační stanice rybník o rozloze 8,1 ha a obsahu 54 000 m³, který sloužil jako retenční nádrž v době náhlých přívalů a v době srážky na Strhanci. Napájecí potrubí rybníka bylo upraveno tak, že nátok do potrubí byl umístěn nad Prosenicemi, nad znečištěním cukrovaru.

Přestože infiltrace byla v roce 1952 ještě rozšířena, nestačil ani tento zásah krýt prudký růst spotřeby vody. Došlo k vypracování nové projektové dokumentace, na jejímž základě mělo být prameniště v Lýskách rozšířeno tak, aby dodávalo cca 125 l/s. Bylo uvažováno o rozšíření vodojemu na Čekyňském kopci na 5 000 m³ a zároveň bylo

počítáno s výstavbou vodojemu na Švédských šancích o objemu 1 000–2 000 m³. Realizováno bylo rozšíření vodojemu v letech 1955–1960 a výstavba infiltrace v Lýskách v letech 1956–1958.

V roce 1959 se začalo uvažovat o vybudování menší úpravní povrchové vody z řeky Bečvy o výkonu 15–20 l/s jako provizoria do doby získání nového zdroje. Tato úpravná byla později rozšířena na výkon 30–40 l/s. Spotřeba vody v Přerově byla omezena kapacitou prameniště s čerpací stanicí v Lýskách a provizorní úpravnou z Bečvy. Filtrační stanice v Lýskách byla doplněna zařízením pro chemickou úpravu vody, byly vybudovány anglické filtry a nová čerpací stanice. Prameniště Lýsky dávalo 90 l/s, úpravná vody u Bečvy 35 l/s a přesto ve špičkách trpělo město nedostatkem vody. Kvalita tohoto množství byla přímo závislá na kvalitě povrchové vody v Bečvě a ve Strhanci.

Situace začátkem 60. let 20. století se stávala kritickou. Od roku 1950 do konce roku 1966 stoupl počet obyvatel Přerova o 30 %, spotřeba vody včetně průmyslu o 352 %. V letech 1963–1964 dosáhlo havarijní znečištění na řece Bečvě takového stupně, že úpravná pod nemocnicí byla několikrát mimo provoz. Proto začaly být hledány nové vhodné zdroje vody na pokrytí požadavků města Přerova, ale i okolních obcí.

Organizačně byla městská vodárna od roku 1951 převzata jako Oblastní správa v Přerově do správy krajské vodohospodářské služby, již nadřazená byla Ústřední správou vodního hospodářství. V roce 1954 se krajské vodárenské služby rozdělily na organizace spravující vodovody a kanalizace, tzv. krajské správy zásobování vodou a kanalizace (KS ZVAK) a správy vodních toků a meliorací (SVTM). Městská vodárna v Přerově tak vytvořila jeden z šesti provozů KS ZVAK Olomouc. Reorganizací státní správy datovanou k 1. červnu 1960 zanikly KS ZVAK. Na území okresu Přerov vznikla Okresní vodohospodářská správa Přerov se sídlem v Kojetíně se svými provozy vodovodů a kanalizací v Přerově a Hranicích. V Lipníku nad Bečvou bylo zřízeno středisko správně podléhající provozu Hranice. Do struktury tohoto podniku

patřila také správa vodních toků na území okresu Přerov. Ing. Otakara Hradila nahradil v roce 1948 ve vedoucí funkci Arnošt Zachar. Okresní vodohospodářskou správu řídil od roku 1960 již Ing. Ladislav Hrdý a Arnošt Zachar vykonával potom až do roku 1966 funkci vedoucího provozu v Přerově. Současně s funkcí ředitele byla ustavena i funkce výrobně

technického náměstka, kterou od roku 1960 zastával Ing. Ladislav Látal. Toho v roce 1982 vystřídal Ing. Jiří Zdráhal a ve funkci působil až do roku 2003. Od roku 1960 vykonával funkci ekonoma Otto Moudrý. V roce 1977 byla zřízena funkce ekonomického náměstka a v ní až do roku 1988 opět působil pan Moudrý, kterého vystřídal Ing. Jan Sabadoš.

3. *Výstavba a provoz vodovodu z prameniště Troubky–Tovačov v letech 1966–2003*

Hledání nového zdroje pitné vody

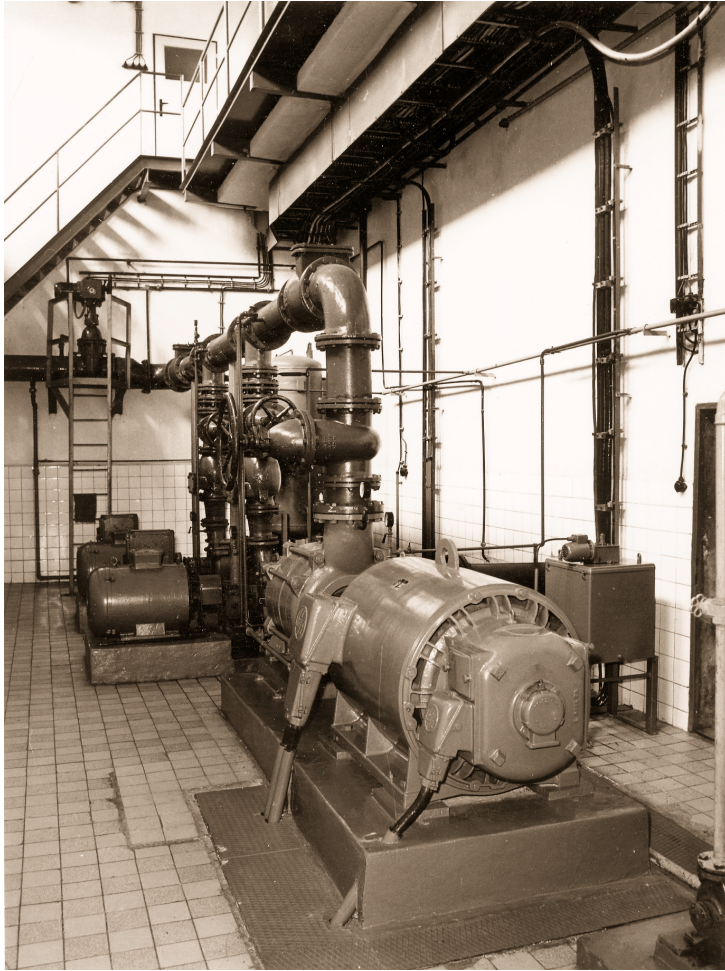

Od 1. ledna 1966 se od okresní vodohospodářské správy Přerov delimitovaly vodní toky, ze kterých

vznikl samostatný podnik, a zbylé provozy vodovodů a kanalizací se přejmenovaly na Okresní vodovody a kanalizace Přerov. Vedoucím provozu Přerov byl od roku 1966 Ing. Miroslav Šimek a to až do roku 1972, kdy ho ve funkci vystřídal Zdeněk Rosketel.

Úpravna vody Lýsky – zásobní rybník a filtrační stanice.

Úpravna vody Lýsky – čerpací stanice pitné vody.

Šedesátá léta byla kritická v zásobování vodou. Rozrůstající se město a průmysl potřebovaly další a další vodu a tu stávající zdroje již poskytnout nemohly. Rozšíření umělé infiltrace v Lýskách, zavedení chemie do úpravy vody, rozšíření vodojemu na Čekyňském kopci na 5 000 m³, vybudování nového výtlačného řadu DN 400 mm z prameniště Lýsky do vodojemu Čekyně a zásobovacího řadu DN 400 mm z vodojemu Čekyně do města, vybudování provizorní úpravně vody na Bečvě pod nemocnicí v Přerově a její rozšíření nemohly nadlouho pokrýt narůstající spotřebu vody a měly pouze dočasné trvání na překlenutí doby, než se podaří zajistit a vybudovat nový vodní zdroj.

Časté havárie na vodních tocích značně zhoršovaly kvalitu vody, protože stávající technologie úpra-

ven vod nebyla schopna takto znečištěnou vodu kvalitně upravit. Proto musel být opuštěn původní záměr z roku 1960, vypracovaný Hydroprojektem Olomouc na zásobování města Přerova a okolí z nové úpravně s odběrem vody z řeky Bečvy.

Byly tedy hledány nové vodní zdroje v oblasti od Brodku až po Chropyň. Základní hydrogeologický výzkum z roku 1963 vymezil vododajné vrty v oblasti Brodku, Henčlova a Troubek. Na základě průzkumu zpracoval bývalý KVRIS Ostrava studii maximálního využití těchto vodních zdrojů. Studie ukázala, že nejvhodnější vodní zdroje jsou v oblasti Troubek a jezero u Tovačova, vzniklé těžbou šterkopísku. Obě lokality byly podrobně prozkoumány a kvalitativně vyhodnoceny jako vhodné pro zásobování města Přerova a okolí pitnou vodou.

Na základě průzkumů byl vypracován a schválen v roce 1965 projektový úkol na realizaci stavby „Skupinový vodovod Přerov“, který v zásadě počítal s využitím podzemní vody v prostoru Troubky–Záříčí a jezera v Tovačově. Voda, upravená v nové úpravně vody v Troubkách, měla být dopravována výtlačným potrubím DN 500 mm do vodojemu na Švédských šancích o obsahu 5 000 m³ a pomocí dalších zásobovacích řadů dopravována do města. Celá investice byla vyčíslena na 50 milionů Kčs při trvalém výkonu 120 l/s a možnosti rozšíření kapacity úpravně na 240 l/s.

Nový vodní zdroj byl získán, zbýval však nemalý úkol – zajistit byť provizorním způsobem dostatek vody do doby, než bude nový zdroj vody vybudován a uveden do provozu, a to při neustálém rozvoji města. Z toho důvodu se přikročilo k využití již vybudované sondy na staveništi kanalizační čistírny v Henčlově, která byla napojena na rozvodnou vodovodní síť a uvedena do provozu v červenci 1968 o výkonu 8–10 l/s. Nevýhodou takového řešení bylo čerpání vody přímo do rozvodné sítě.

Výstavba nového vodního zdroje byla zahájena v roce 1967. Generálním dodavatelem stavební části se stal n. p. Ingstav Brno, závod Uherské Hradiště, generálním dodavatelem technologie pak n. p. Sigma Hranice. Výstavba byla rozčleněna tak, aby jako první byly vybudovány studny v budoucím

areálu úpravní vody a výtlačný a zásobovací řad do města. Cílem těchto opatření bylo v předstihu využít část investice pro provizorní dodávku vody. Ta byla zahájena od 1. července 1969 a dosahovala množství do 50 l/s. Voda čerpaná ze dvou studní byla provzdušňována systémem „ERBO“ dle patentu ing. Erbeny a dále pak čerpána potrubím přímo do spotřebiště bez vodojemu.

Zdálo se, že problém v zásobování pitnou vodou je na čas vyřešen. Byl to jen krátkodobý dojem. Dodávka vody bez vodojemu zvýšila sice množství dodané vody, neumožňovala však pokrytí špiček. Rovněž časté výpadky energie komplikovaly i nadále celou situaci v dodávce vody, která se sice hodně zlepšila, ale do ideálního stavu měla daleko. Komplikovala se i výstavba úpravní vody, takže původní termín dokončení (konec roku 1970) byl několikrát prodloužen až ke konečnému datu 31. července 1972, kdy byl celý komplex uveden do zkušebního provozu. Součástí výstavby byla i strojovna pro čerpání vody do sítě vodovodu Kojetín. Uvedení nové úpravní vody do provozu umožnilo odstranit naprosto nevyhovující provizorní úpravnu vody pod nemocnicí v Přerově a snížit výrobu vody v přetížené úpravně vody v Lýskách, což ve svém důsledku znamenalo velmi výrazné zlepšení kvality dodávané vody. Součástí celého komplexu staveb byla i nová provozní budova, postavená v sousedství historické budovy vodárny, která byla uvedena do provozu v roce 1971.

Sedmdesátá léta

– léta počátku rozšiřování vodovodu

Nastalo období relativního dostatku vody. Avšak její vysoká spotřeba, rozšiřování odběrů, opuštění starých, provizorních a nevyhovujících zdrojů, znečišťování zdrojů vody a v neposlední řadě dosti časté výpadky elektrické energie na úpravně vody Troubky způsobovaly neustálé napětí v rovnováze mezi výrobou a spotřebou vody. Je sice pravda, že nová úpravna vody v Troubkách dávala

Vodojem na Čekyňském kopci v roce 1926.

120 l/s, na druhé straně však musíme vzít v úvahu odstavení starých a provizorních zdrojů o celkové kapacitě 90 l/s, takže konečný efekt byl pouze 30 l/s navíc.

Již v prosinci 1972, tedy půl roku před uvedením úpravní vody Troubky do provozu, bylo zjištěno, že ve vrtech, ze kterých měly být postupně budovány studny pro plné využití kapacity prameniště, se objevily ropné látky. Proto veškerá podzemní voda z prameniště byla odstavena z provozu a jako zdroj vody zůstalo pouze štěrkoviště Tovačov, kde byl výkon zvýšen z původních 90 l/s na 120 l/s a tím byl nahrazen úbytek odstavené podzemní vody.

Problémy však pokračovaly dál. Na podzim roku 1973 se začala zhoršovat kvalita vody i ve štěrkovišti. Ve vodě se objevily kolonie kvasinek, plísně a bakterie, které pronikavě zhoršily chuťové vlastnosti vody. Tyto jevy byly považovány za známku průniku uhlovodíků do štěrkoviště, které je od zasažené oblasti vzdáleno asi 5 km. Analýzy, které provedla Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, tuto možnost vyloučily. Zápach však zůstal a otázka, jak se ho zbavit, také. V laboratořích tehdejšího KSVK Ostrava byl vyzkoušen vliv ozonu na upravenou vodu.

Vodojem Švédské šance $2 \times 5\,000\text{ m}^3$.

Výsledky laboratorních zkoušek byly velmi nadějně. Po mnoha konzultacích bylo rozhodnuto instalovat na úpravě vody Troubky ozonizační zařízení. Byla zakoupena starší ozonizační jednotka OK 500, výrobek Královopolské strojírny Brno. Jednotka byla nainstalována a dne 1. dubna 1974 uvedena do provozu. Ozon byl použit jako předúprava šterkovištní vody hned po jejím vstupu na úpravnu vody a byl dávkován do „vodního skoku“ pro dokonalé promísení s vodou. Již první chemické zkoušky takto upravené vody prokázaly správnost předpokladů a zlepšení kvality vody.

Současně s řešením zlepšení chuťových vlastností vody pokračovaly práce na zjištění zdroje uhlovodíků v podzemní vodě. Jako původce bylo nakonec označeno vojenské letiště v Přerově. Výsledkem řady jednání byla rekonstrukce úpravní vody v Troubkách, s cílem náhrady zablokované podzemní vody a zamezení dalšího průniku ropných látek směrem k prameništi vybudováním jílocementové stěny kolem zdroje znečištění a následného odčerpávání a čištění znečištěné vody – vše za investování ministerstva národní obrany.

V rámci rekonstrukce úpravní vody Troubky byla přebudována její energetika, vyměněna

výtlačná čerpadla na výkon 190 l/s a zvýšen odběr vody ze šterkoviště Tovačov na 160 l/s. Investice byla uvedena do provozu v březnu 1978.

Současně s touto stavbou byla připravena nová investice, a to rozšíření úpravní vody Troubky, která měla využít vodu z nového prameniště podzemní vody „Les“ o kapacitě 50 l/s. Úpravna měla být rozšířena na konečnou kapacitu 300 l/s přístavbou čtyř rychlofiltrů, budovy aerace a flokulace a druhé akumulární nádrže. Navazovat měla druhá stavba s využitím vod připravovaného prameniště u Citova a případně vrtu HV 501 u Brodku. Rozšíření kapacity úpravní a vybudování nového prameniště „Les“ bylo zahájeno v roce 1979 a do zkušebního provozu byla stavba uvedena v roce 1985, trvalý provoz byl zahájen od roku 1989.

K 1. lednu 1977 došlo k další organizační změně. V rámci Severomoravského kraje vznikla nová organizace Severomoravské vodovody a kanalizace Ostrava (SmVaK) a Okresní vodovody a kanalizace Přerov se začlenily do této organizace pod názvem SmVaK Ostrava, odštěpný závod o8 Přerov. V řízení závodu pokračoval Ing. Ladislav Hrdý.

Osmdesátá léta

Následovala horká a suchá léta a zvyšující se spotřeba vody se přiblížila ke kapacitním možnostem zdrojů vody. Několikrát za sebou byly vyhlášeny regulační stupně v odběru vody, aby v zásobování vodou nenastal kolaps. Současně bylo hledáno řešení, jak s minimálním nákladem zajistit chybějící vodu do doby, než budou připravené investiční akce realizovány. Tak byla v červnu 1981 uvedena do provozu sonda HV 502, vybudovaná před úpravnou vody. Z vrtu hlubokého cca 90 m bylo odebíráno 30 l/s vody.

Zvýšení kapacity vodních zdrojů umožnilo další výstavbu vodovodů v obcích. Předcházelo tomu vypracování „Studie zásobování obcí okresu Přerov pitnou vodou“, ve které byly v zásadě vyřešeny základní technické problémy, jako bilance vody,

Vodojem Čekyně, 5 000 m³.

tlakové poměry, akumulární prostory a základní trasy vodovodů. Studii byla odstraněna nahodilost a zamezilo se zbytečným investicím i za cenu, že obce, které začaly výstavbu dříve, musely své záměry podřídit celkovému řešení. Jedině tak však mohl být vybudován fungující vodovodní systém, kterému dnes říkáme „Skupinový vodovod Přerov“. Tak obec Prosenice musela pro svůj vodovod vybudovat přívodní řad o DN 500 mm, který byl 1. etapou budoucího propojení vodovodu Přerov–Lipník–Hranice. Zemědělská družstva pro napojení svých farem budovala tzv. „Želatovskou větev“, která umožnila přímé napojení čtyř obcí a vytvořila základ pro napojení dalších devatenácti obcí.

Za této situace, kdy výstavbě vodovodů byla dána zelená, bylo nutné zajistit dostatečné množství surové vody pro třísetlitrovou úpravnu vody. Pozornost se obrátila k již vybudovanému prameništi Citov. Po vyhodnocení kvality surové vody se však došlo k závěru, že toto prameniště není příliš vhodné. Voda s vysokým obsahem železa a man-

ganu by způsobovala řadu problémů při úpravě na vodu pitnou, jak již bylo ověřeno při úpravě vody obdobného složení z prameniště „Les“. Konečné rozhodnutí znělo: Prameniště Citov se opouští a využije se jen vrt HV 501 v Brodsku, který je již využíván pro zásobování Brodsku, Lukové a Citova. Spotřeba vody v těchto obcích byla zanedbatelná ve srovnání s vydatností zdroje, voda však obsahovala více než 50 mg/l dusičnanů a značné množství agresivního CO₂. Bylo rozhodnuto vybudovat zde úpravnu, která bude využívat vrt HV 501, hluboký 80 m. Úprava spočívala v provzdušnění na provzdušňovacích věžích, čerpání vody do vodojemu na Čekyňském kopci, její míchání s vodou z prameniště v Lýskách a zpětné přivedení smíchané vody do Brodsku a okolních obcí. Brodecká voda tak po smíchání s vodou lýseckou měla snížený obsah dusičnanů na přijatelnou hodnotu okolo 30 mg/l. Stavba byla realizována v letech 1984–1988, přivedla vodu do Přerova do prostoru Předmostí, Velká Dlážka a Kopaniny a umožnila napojení dalších osmi obcí na vodovod.

Devadesátá léta

Od 1. července 1991 se bývalý SmVaK OZ 08 Přerov osamostatnil a vznikl samostatný státní podnik Vodovody a kanalizace Přerov, s. p., který byl následně privatizován do právní formy akciové společnosti, založené dne 8. října 1993. K 1. listopadu 1993 společnost vznikla zápisem do Obchodního rejstříku. Ředitelem státního podniku a následně i akciové společnosti se od října 1991 stal Ing. Miroslav Dundálek.

Úpravna vody Troubky byla vybudována na výkon 300 l/s, surové vody však měla k dispozici pouze 260 l/s. Již zmíněné prameniště Citov nepřicházelo v úvahu, a proto se hledaly další zdroje. Přikročilo se k využití nového jezera po těžbě šterkopísku, tzv. Tovačov II v blízkosti obce Troubky. Byla vybudována čerpací stanice surové vody s výtlačným řadem na úpravnu vody s kapacitou 60 l/s. Současně byl vybudován i nový výtlačný řad z úpravny vody do vodojemu Švédské šance DN 700 mm a druhá komora vodojemu Švédské šance o objemu 5 000 m³.

Součástí stavby byl i centrální dispečink v Přerově, do kterého byly postupně přenášeny všechny potřebné údaje ze všech úpraven, čerpacích stanic a vodojemů a který umožnil i dálkově jednotlivé čerpací stanice řídit. Stavba byla zahájena v roce

Úpravna vody Troubky – dávkování vápna.

1988 a uvedena do provozu 15. února 1991. Řídící a ovládací systém vodárenského dispečinku dnes získává informace prostřednictvím radiových přenosů z 59 vodárenských objektů. Na přerovský dispečink je napojen i dispečink Hranice.

V roce 1992 bylo dokončeno propojení skupinového vodovodu Přerov–Lipník nad Bečvou–Hranice, což nabídlo možnost k napojení řady obcí na veřejný vodovod.

Kvalita vody v jezeře Tovačov I se ale mezi tím značně zhoršila, a proto bylo připraveno využití kvalitnější vody z jezera Tovačov III. V roce 1994 byla zahájena výstavba nové čerpací stanice a propojovacího řadu k čerpací stanici Tovačov I. V roce 1995 byla uvedena do provozu, a naopak čerpací stanice Tovačov I byla z provozu odstavena.

V roce 1996 byla pro úpravnu vody Troubky vybudována plynovodní přípojka, rekonstruována kotelna a úpravna vody přešla na plynové topení. Přešlo se také z dávkování síranu hlinitého na dávkování síranu železitého. Pro ten účel byla vybudována potřebná technologie.

Povodeň v roce 1997

V době, kdy již byl zajištěn dostatek vody, značně se zlepšila i její kvalita a dařilo se také postupně modernizovat vodárenská zařízení, přišla v létě roku 1997 povodeň. Dne 7. července ve večerních hodinách byla zaplavena úpravna vody v Troubkách. Největší zdroj vody na okrese Přerov byl tím vyřazen z provozu. Zaplavením došlo k obrovským škodám nejen na vlastních objektech úpraveny, kde byly poškozeny stavební konstrukce a zničeno technické zařízení, ale poškozena byla i jímací území a zdroje pitné vody.

Veškeré zdroje podzemní vody byly zatopeny a voda byla kontaminována povodňovými vodami, vysoce znečištěnými organickými látkami, ropnými produkty a dalšími škodlivými látkami. Byla zaplavena všechna tři jezera. Nejhorší situace byla u jezera Tovačov III, kde došlo k protržení

Úpravna vody Troubky při povodni v červenci 1997.

ochranných hrází. Voda v jezerech byla smíchána s vodou povodňovou.

Byla přerušena dodávka elektrické energie. Na vzniklou situaci reagovalo množství podniků a organizací, které nabízely pomoc od cisteren pro nouzové zásobování vodou přes nejrůznější materiál až po kapacitně vhodný dieselagregát, který umožnil postupné provizorní zapojování vyčištěných zdrojů do provozu. Přes obrovské škody a devastaci zařízení byla již 15. července 1997 zahájena dodávka vody ze studny v areálu úpravní vody v množství 30 l/s, které již za dva dny bylo zvýšeno na 50 l/s. Dne 6. srpna 1997 byl obnoven provoz čerpací stanice Tovačov II o kapacitě 60 l/s a 12. srpna 1997 pak provoz úpravní vody. Stále se však jednalo o provizorní provoz zařízení poškozených povodní.

Povodeň způsobila veliké změny v jímacích územích a zdrojích povrchových vod, na které bylo třeba reagovat změnou technologie úpravy vody v úpravně vody Troubky, neboť stávající techno-

logie nemohla úspěšně reagovat na změnu kvality vody. Bylo proto rozhodnuto provést celkovou rekonstrukci úpravní vody včetně souvisejících objektů. Již v září 1997 byly zahájeny práce na první etapě rekonstrukce a ukončeny byly do vánoc 1997. Průběžně se připravovala druhá etapa rekonstrukce, která byla ukončena v listopadu 1998. Úpravna vody má po rekonstrukci původní kapacitu 300 l/s, ale při odstranění všech povodňových škod byla provedena významná modernizace a automatizace technologického zařízení, jak vlastní úpravní, tak i na jednotlivých vodních zdrojích. Podzemní a povrchové vody mají samostatnou předúpravu.

Smíchané podzemní vody jsou intenzivně provzdušňovány na aeračním zařízení INKA (5 sekcí po 30 l/s). Za aeraci je dávkován hydrát vápenatý pro likvidaci zbytků oxidu uhličitého po aeraci. Za aeraci je možné dávkovat chlor pro potřebu dooxidace železa a manganu. Takto nadávkovaná voda se vede přes míchací nádrže do nádrže směšovací, kde dochází ke směšování s vodou povrchovou.

Jezera Tovačov – hlavní vodní zdroje.

Povrchová voda ze šterkovišť je na úpravě vody nadávkována ozonem a síranem železitým a je přiváděna do reakční nádrže a odtud pak do nádrže směšovací, kde je smíchána s předupravenou vodou podzemní.

Takto připravená voda je přiváděna na pískové filtry s filtrační plochou 300 m², odtud pak do akumulčních nádrží o celkovém objemu 2 500 m³, kde je prováděno hygienické zabezpečení pomocí plynného chloru. Upravená pitná voda je pak čerpána do vodojemů Švédské šance a Polkovice a od roku 2001 i do vodojemu Čekyně.

Voda v jezeře Tovačov III byla tak znečištěna, že obnovení provozu nebylo možné. Soustavným prováděním rozborů vody v jednotlivých zdrojích bylo zjištěno, že voda v již opuštěném jezeře Tovačov I se natolik zlepšila, že je možné ji znovu použít jako zdroj vody. Po příslušných opatřeních administrativního a technického charakteru a rekonstrukci čerpací stanice byl provoz čerpací stanice z jezera Tovačov I obnoven jako náhrada za jezero Tovačov III. Rekonstrukce úpravy vody a objektů prameniště po povodni byla pořízena nákladem 98 milionů korun.

Nové století a tisíciletí

Přelom století a tisíciletí přinesl požadavek na dodávku významného množství pitné vody pro připravovanou průmyslovou zónu v Hranicích a továrnu Philips. Vodovody a kanalizace Přerov, a. s., zajistila vodu pro 1. etapu továrny v množství do 50 l/s ze svých vodních zdrojů. Na úpravě vody Troubky byla vybudována nová strojovna pro čerpání vody do vodojemu Čekyně, byla využita a znovu uvedena do provozu část již opuštěného původního výtlačného řadu DN 500 mm, který byl propojen novým potrubím DN 350 mm délky 4 km s výtlačným řadem DN 400 mm z úpravny vody Brodek do vodojemu Čekyně. Těmito opatřeními se dostala voda z prameniště Troubky–Tovačov do vodojemu Čekyně, z kterého je pak již dříve vybudovanými řady dopravována až do Hranic. Musela však být rekonstruována čerpací stanice v Oseku a Drahotuších a provedena úprava v napojení u vodojemu Čekyně. Stavba byla zahájena v červenci 2001 a do provozu uvedena 2. listopadu 2001.

Po dohodě s SmVak Ostrava je v současné době dokončován vodovodní přivaděč DN 500 délky 30,5 km od Fulneku do Hranic, kterým budou kryty předpokládané vysoké odběry v průmyslové zóně Hranice a zároveň umožní odstavit z provozu vodní zdroje s nevyhovující technickou úrovní zařízení a kvalitou vody. Území okresu zároveň získá vydatný zdroj pitné vody nezávislý na vodních stavech v řece Bečvě a odpadne tak riziko zaplavování vodních zdrojů situovaných na březích Bečvy.

Prameniště Troubky–Tovačov s třísetlitrovou úpravnou vody je rozhodující pro zajištění pitné vody ve skupinovém vodovodu Přerov, svou roli sehrály ale i jiné zdroje.

Jak bylo výše uvedeno, původní zdroj vody pro město Přerov – prameniště Lýsky – prošlo bouřlivým vývojem v souvislosti s rostoucí spotřebou vody. Teprve po vyčerpání kapacitních možností lýseckého prameniště bylo přistoupeno k vyhledání nové lokality s novou úpravnou vody. A tak prameniště Lýsky přestalo mít dominantní postavení v dodávce

vody, i když se nedá říci, že by ztratilo zcela svůj význam. Nutně došlo k rekonstrukci alespoň části objektů v prameništi tak, aby byla zajištěna požadovaná kvalita pitné vody a spolehlivost v dodávce. Již koncem 80. let byly částečně rekonstruovány rychlofiltry, následovaly pomalé filtry v letech 1994–1995, sedimentační nádrž včetně jejího zastřešení v roce 1995, v tomtéž roce bylo vybudováno zařízení na dávkování síranu železitého a proběhla přestavba sociálního zařízení všech objektů, v letech 1996–1997 byla vyměněna technologie čerpací stanice upravené vody se změnou horizontálních čerpadel za ponorná čerpadla, automatizací provozu a převedením jeho řízení na dispečink v Přerově. V roce 1998 pak probíhaly dílčí stavební úpravy v čerpací stanici a byla provedena nutná rekonstrukce studny č. IX, v roce 1999 pak oprava studny č. III.

Kapacita prameniště je dnes dána konečnou kapacitou čerpací stanice, a to 70 l/s. Využívána je však pouze na úrovni cca 25 l/s a plní především funkci kapacitní rezervy.

Dalším zdrojem vody je úpravna vody Brodek, vybudovaná v letech 1984–1988, která využívá jako zdroj vody 90 m hluboký vrt HV 501. Voda poměrně kvalitní, obsahující okolo 30 mg/l CO₂, kterého se zbavuje provzdušňováním na aeračních věžích, a dusičnany v hodnotách mezi 40–90 mg/l. Jejich obsah se snižuje mísením s lýseckou vodou ve vodojemu Čekyně.

I tato úpravna vody, přestože je poměrně nová, prodělala již několik drobných úprav, které snížily zbytkový obsah CO₂ na 8 mg/l. Řízení úpravny je dálkové z dispečinku v Přerově. Povolena kapacita úpravny vody Brodek je 40 l/s, špičkově až 45 l/s.

Prameniště Klopotovice, umístěné na území okresu Prostějov, zásobuje město Kojetín se svou skupinou obcí a bylo uvedeno do provozu v roce 1981 jako náhrada za prameniště Nenakonice, které bylo předáno do správy vodárny Olomouc pro zásobování tzv. „Dubské skupiny“. Prameniště má vybudovány čtyři vrty o hloubce 20–25 m a dodávalo původně okolo 40 l/s. Postupně však se kvalita vody zhoršovala a muselo dojít k postupnému snižování čerpaného množství vody. Kvalita vody je velmi

Úpravna vody Troubky.

ovlivňována výškou hladiny melioračních vod, které nejsou udržovány na stanovené kótě, ovlivňují svou kvalitou i vody v prameništi. V roce 1995 byl vybudován nový vrt náhradou za již zcela nevyhovující.

Současné jímání množství vody je cca 5 l/s, zbytek potřebné vody do skupiny Kojetín je dodáván z úpravny vody Troubky v množství cca 25 l/s.

Zpracovaná „Studie zásobování obcí okresu Přerov pitnou vodou“ byla vodítkem technického řešení a umožnila budovat jednotlivé vodovody cílevědomě a s požadovaným výhledem budoucího

pokračování výstavby. Ne vždy se podařilo tuto koncepci jednoduše prosazovat. Mnohdy bylo nutné vést složitá jednání a přesvědčovat některé činitele, že nejen jejich obec potřebuje vodu, ale že drobná oběť, kterou dnes přinesou, se v budoucnu několikrát vrátí a zabrání tak zbytečnému vynakládání prostředků na výstavbu.

Dá se však říci, že se tuto koncepci podařilo prosadit a vybudovaný vodovodní systém spolehlivě slouží k obecné spokojenosti všech odběratelů.

V současné době je prostřednictvím Skupinového vodovodu Přerov zásobováno pitnou vodou 40 obcí bývalého okresu Přerov (z toho 1 obec okresu Olomouc – Majetín) a 9 obcí, které jsou dnes začleněny do města Přerova jako jeho místní části. Dále vodovod dodává vodu třem obcím okresu Kroměříž (Karlovice, Kostelec u Holešova, Němčice) a v plné míře pokrývá potřebu vody vodovodní skupiny Kojetín, dotuje vodovodní skupinu Lipník nad Bečvou a dodává vodu pro potřebu průmyslové zóny v Hranicích.

Toto se děje prostřednictvím 409 km vodovodní sítě a 11 304 ks vodovodních přípojek. Voda se získává ze čtyř pramenišť, a to Troubky–Tovačov, Lýsky, Brodek a Klopotovice, a celková kapacita pramenišť je 430 l/s. Pro zásobování pitnou vodou je vybudováno 11 vodojemů o celkovém objemu 17 500 m³ a 6 přečerpávacích stanic s další akumulací 850 m³ vody a 1 zesilovací stanice.

Kanalizace

S pitnou a užitkovou vodou souvisela i problematika odstraňování splašků a nečistot z domácností. Běžná praxe ve středověkém městě byla, že fekálie se vylévaly přímo na ulici. Odtud je odstranil teprve vytrvalý déšť. Samozřejmě že takovýto nedostatek hygieny byl příčinou častých epidemií. Z historie města je znám dýmějový mor, který zuřil od 18. července 1715 do 2. února 1716 a jemuž prý padlo za oběť 956 křesťanů a 78 židů. Ti byli pohřbeni na novém hřbitově „U Králíčka“. Na příkaz krajského fyzika dr. Jana Götze bylo město po dobu epidemie uzavřeno vojskem.

Teprve ve 2. polovině 19. století se zasadil starosta František Kramář o to, že město Přerov si zařídilo první hlavní kanál pro odtok výkalů. Přerov byl postupně zaopatřen kanály, ale ty nespĺňovaly předpokládaný účel. Měly příliš malý spád a odváděly pouze dešťové srážky. Všechny ostatní odpadní vody z hospodářství, řemesel a pod. se dostávaly do půdy netěsnými odpadními jímkami. Z nich se odpad vyvážel na káře před dům, kde pak teprve mohly být naloženy na vůz.

Z pověření zdravotní komise byla provedena v 80. letech 19. století kontrola ve 445 dvorech přerovských domů. Z nich pouze 109 (24,5 %) bylo čistých. Ve 254 domech (57 %) byla čistota trestuhodně zanedbána, což dokazovaly nevyzděné jímky a neexistence hnojišť pod prasečími chlévy. Močůvka byla vedena nezakrytými kanály do nevyzděných příkopů, kde se pak rozkládala, nebo přímo na ulici. Přitom se v blízkosti nacházely studny.

Do začátku 20. století byly vystavěny tři stoky, a sice tak, že jedna ústila u městského mostu, druhá na nábřeží za mostem a třetí u kasáren do Bečvy. Dále sváděly vodu malé kanály a rigoly z jednotlivých ulic přímo do Bečvy. V roce 1906 byl ke schválení předložen projekt kanalizace levobřežní části města pomocí sítě betonových stok, které měly pojmout veškeré odpadky a svést je do Bečvy. Tato

část města o rozloze 153 ha byla obydlena asi 12 000 obyvatel, takže na 1 km² připadlo 80 obyvatel.

Hlavní stoka A začínala u kříže na Vsadsku, táhla se Trávníckou, Komenského a Kojetínskou ulicí, podjezdem severní dráhy, podél vojenského cvičiště ústila do Bečvy asi 430 m pod železným mostem. Do tohoto sběrače zaústovaly poboční stoky B a C. První z nich začínala na Horním náměstí a vedla ulicí Pivovarskou, Jateční, Blahoslavovou, po nábřeží až k železničnímu mostu, odtud k severnímu cípu vojenského cvičiště, kde ústila do hlavního sběrače. Druhá poboční stoka C začínala na spoji ulice Šířava a Ztracená, pokračovala Ztracenou ulicí, Sušilovou, Jungmannovou a na rohu Kramářovy ulice se spojovala s betonovým kanálem staršího data.

V letech 1907–1908 byl firmou Ing. Karel Herzán vypracován definitivní kanalizační plán, který byl postupně realizován s úpravami, které si vyžádala doba. Realizace původního projektu stála asi 16 000 korun při délce sítě 16 000 m. Vybudováním kanalizace města se zlepšil podstatně zdravotní stav města.

„Soutok Moravy a Bečvy“, autor Miloš Axmann.

Po 1. světové válce, kdy se město rozšiřovalo, byl projekt doplněn dle vzniklé parcelace městským stavebním úřadem a stavby stok byly prováděny po etapách dle růstu a potřeb města. V roce 1921 měl Přerov celkem 21 419 obyvatel a rozlohu 1 997 ha, z toho bylo 1 260 ha polí, 253 ha lesů a vrbí, 109 ha ulic, cest a podobně. Ve městě působilo celkem 25 větších průmyslových podniků: 1 rafinérie cukru, 1 továrna umělých hnojiv, 1 vápenka, 1 velkoelektrárna, 1 továrna na elektrické motory, 1 továrna kočárů, 1 pila, 1 továrna na lepenku, 1 továrna na pivovarskou smůlu, 2 pivovary, 2 výroby marmelád, 1 soustružnická dílna, 8 strojnických továren, 1 jatky, 2 továrny na nábytek.

Splašky odtékaly pod městem z jednotné kanalizace (samostatná na levém a na pravém břehu Bečvy) do Bečvy bez jakýchkoliv zábran. Hlavní kanalizační sběrač na levém břehu měl profil 150/195 cm před odlehčením, pak přecházel na profil 60/90 cm, odváděl cca 630 l/s a ústil přímo do řeky Bečvy. Sběrač na nábreží byl vejčitého profilu 90/135, odváděl 1 340 l/s. Území města na pravém břehu, upravené podle kanalizačního plánu z roku 1911, obnášelo 86 ha, zastavěná plocha pouze 12 ha. Hlavní sběrač na pravém břehu byl odlehčen třemi dešťovými výpustmi a ústil profilem 60/90 cm do Bečvy. Nutno podotknout, že splašky tekoucí do Bečvy měly tehdy stále ještě příznivé složení a zředění, takže nepůsobily žádné zdravotní závady svému okolí a vodě v Bečvě. Důkazem měla být velká účast rybářů na březích u výpustí.

Čistění stok se dělo přirozeným způsobem při deštích, dle potřeby proplachovou vodou z městského vodovodu. V ulicích, kde nebyly stoky, byly k dispozici žumpy na vyvážení, dešťová voda byla odváděna do rigolů. Větrání stok se provádělo domovními přípojkami, do nichž byly svedeny i odpadní roury ze střech novějších domů. Opravy betonových stok byly minimální. Náklad na dosud postavené stoky činil v uvedeném roce 868 085 K.

Postupně narůstala délka kanalizačního potrubí, v roce 1936 to bylo celkem 24 km, o rok později již 26 625 m a v roce 1940 dosáhla celková délka všech veřejných stok asi 28 590 m.

S velmi rychlým rozvojem města v 50. letech se

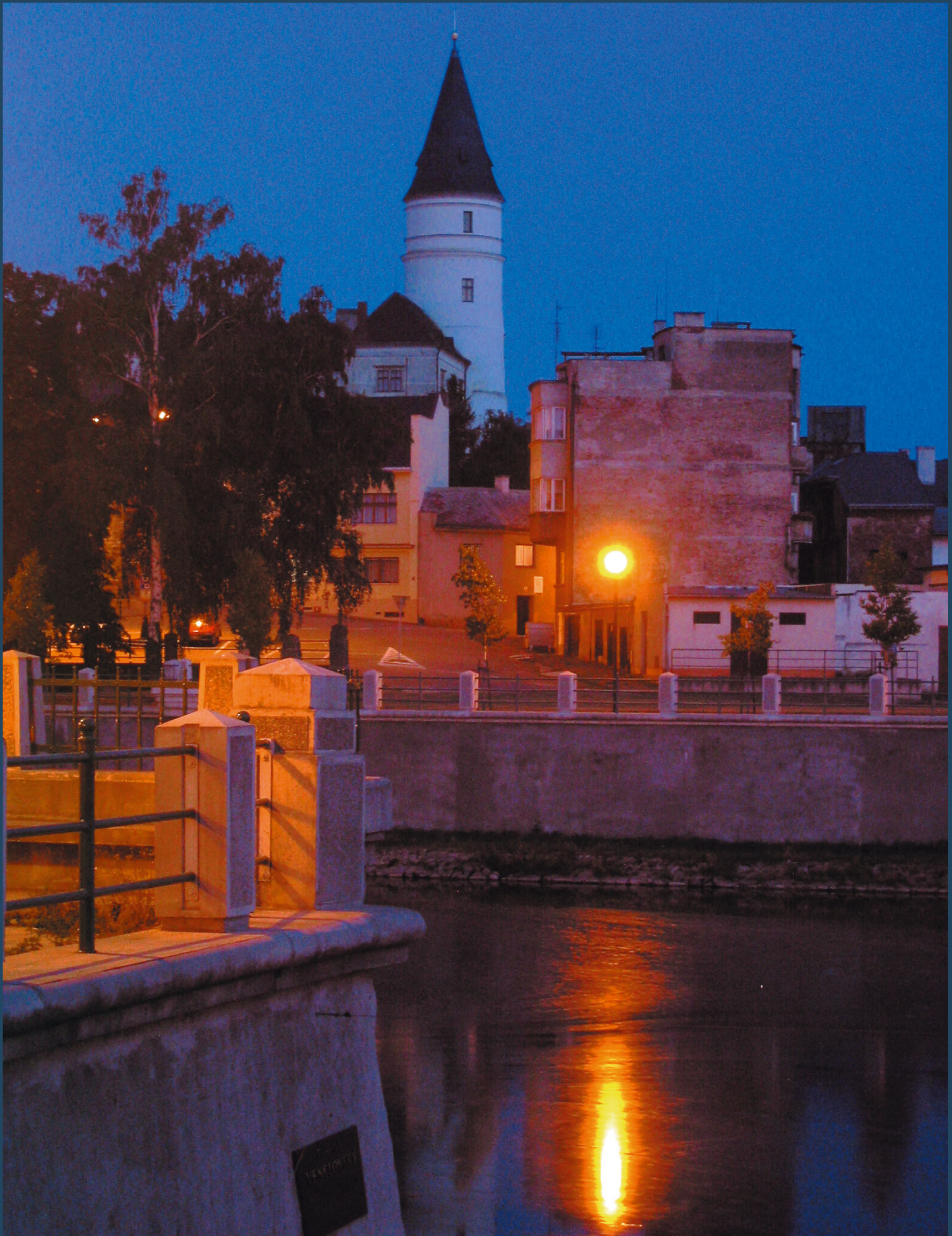

ČOV Přerov po dokončení rekonstrukce v roce 2001.

zhoršovala kvalita odpadních vod a zpříšňovaly se i zákonné předpisy vodního hospodářství. Veškeré vody z kanalizace končily bez čištění v Bečvě. V polovině 60. let minulého století byla zpracována nejen nová koncepce vedoucí k zajištění pitné vody, ale i projekt na likvidaci odpadních vod před jejich vypuštěním do řeky Bečvy. Nová čistírna odpadních vod v Henčlově byla uvedena do provozu v roce 1969. Tím začala i nová historická část odvádění a likvidace odpadních vod města Přerova. Ovšem již v 80. letech byla čistírna hydraulicky i látkově přetěžována. Navíc se při její projekci počítalo s regulací odtoku přívalových vod z povodí Bečvy Teplickou vodní nádrží, která ovšem nebyla postavena, a proto byla čistička chráněna jen do průtoku 300 m³/s. Během povodně v roce 1997, při průtoku 840 m³/s, byla čistírna zaplavena do výše 1,5 m. Následně musela být provedena rozsáhlá rekonstrukce ve dvou etapách, ukončená v roce 2001.

Některá nově budovaná sídliště byla zakládána pod úroveň stávající kanalizace a pro odvedení odpadních vod muselo být v těchto částech použito přečerpávání. Proto byly postaveny čerpací stanice splašků U Tenisu, v Předmostí a STS.

Teprve po roce 1990 se mohlo díky finančním prostředkům, vytvořených společnostmi, začít s rozsáhlejšími opravami kanalizace za použití nejmodernějších metod. Na čistírnu odpadních vod v Henčlově se časem napojovaly i obce v okolí.

Současnost

V současné době provozuje vodovody a kanalizace na území bývalého okresu Přerov akciová společnost Vodovody a kanalizace Přerov, kde akcionáři jsou obce a města držící 94,5 % akcií, stát prostřednictvím Fondu národního majetku drží 1 akcii se zvláštními právy a 5,5 % vlastní drobní akcionáři.

Základní kapitál činí 862 002 000 Kč a celkové jmění společnosti je 1 469 856 646 Kč.

V roce 2003 společnost zásobuje pitnou vodou 133 650 obyvatel a provozuje tato zařízení:

- ~ vodovodní síť v délce 741 km
- ~ vodovodní přípojky v počtu 21 851 ks, délky 219 km
- ~ 28 čerpacích a přečerpávacích stanic
- ~ 7 úpraven vody
- ~ 41 vodojemů o celkovém objemu 27 620 m³
- ~ kanalizační síť v délce 215 km
- ~ kanalizační přípojky v počtu 10 145 ks, délky 102 km
- ~ 5 vlastních a 3 obecní čistírny odpadních vod
- ~ 19 přečerpávacích stanic na stokové síti

Vodovody provozuje společnost na území 108 obcí a měst a kanalizace jsou provozovány v 18 městech, obcích a jejich místních částech.

Předpokládáme, že v roce 2003 společnost dosáhne tyto výsledky:

- ~ množství vody vyrobené 9 560 000 m³
- ~ množství vody fakturované 7 500 000 m³
- ~ množství vody nefakturované 2 060 000 m³
- ~ množství vody čištěné v ČOV 9 670 000 m³
- ~ množství vody odkanalizované 7 027 000 m³

Ve výnosech předpokládáme:

- ~ tržby za dodávku pitné vody 149 350 000 Kč
- ~ tržby za vodu odkanalizovanou 106 775 000 Kč
- ~ výnosy celkem 263 730 000 Kč
- ~ celkové náklady 260 300 000 Kč
- ~ hospodářský výsledek 3 430 000 Kč

Společnost je plně stabilizovaná v oblasti své působnosti. Především čistírny odpadních vod, čerpací stanice, kanalizační a vodovodní síť, které jsou postupně rekonstruovány a modernizovány, dávají dobrou perspektivu a záruku poskytování kvalitních služeb odběratelům při dodávce pitné vody a odvádění a čištění odpadních vod.

Voda vyrobená v jednotlivých letech

Rok	Množství (m ³ /rok)	Rok	Množství (m ³ /rok)
1908	285 000	1960	2 241 000
1910	235 000	1965	3 234 000
1915	449 000	1970	4 734 000
1920	503 000	1975	5 786 000
1925	344 000	1980	6 822 000
1930	403 000	1985	7 621 000
1935	436 000	1990	8 630 000
1940	598 000	1995	6 696 000
1945	566 000	2000	6 335 000
1950	824 000	2001	6 108 000
1955	1 386 000	2002	6 972 000

Poznámka: Od roku 1970 zahrnuje množství vyrobené vody i spotřebu v dalších napojovaných obcích na vodovod města Přerova.

Seznam obcí napojených na vodovod Přerov

(v závorkách je uvedeno období výstavby vodovodu a případně i kanalizace v obci)

Beňov (1982–1995), Bochoř (1976–1979, 1984–1986, 2001), Brodek u Přerova (1983–1984, 1992, kanalizace 1932, 1983), Buk (1980, 1984, 1992 – čerpací stanice), Císařov (1987), Citov (1986, 1988), Dluhonice (1978, 1986), Dobřčice (1988), Domaželice, Čechy (1983–1989), Dřevohostice (1989, 1991–1994, kanalizace 1932, 1979, 2001), Henčlov (1975, 1981, kanalizace 1975, 1981, 1973 – čerpací stanice), Horní Moštěnice (1978–1983, 1986–1988, 1999), Hradčany (1997), Kokory (1991–1994, 2001), Kozlovice (1967, 1973, 1980), Křtomil (1998), Lazníky (1992–1993), Lipová u Přerova (1998), Líšná (1986), Lověšice (1994, kanalizace 2000), Luková (1984–1985), Lýsky (1977, 2001),

Majetín (1986–1988, 1990, 1999), Nahošovice (1997), Pavlovice u Přerova (1986–1987), Podolí u Přerova (1992), Popovice (1979), Prosenice (1978, 1984), Prusy (1976), Přerov (1903), Přestavky (1986, 1999), Radkova Lhota (1994), Radkovy (1994), Radvanice (1976), Rokytnice u Přerova (1991–1993, 1997, 2000), Říkovice (1987, 1995, 2000), Sobišky (1994, 1998), Stará Ves (1965, 1977, 1982–1983), Troubky (1979–1988, kanalizace 1975–1982, 1985–1989, 1993), Tučín (1985–1986), Turovice (1992), Újezdec u Přerova (1974, 1998, kanalizace 1999), Věžky (1992), Vinary (1977–1979, 1980, kanalizace 1974–1976, 1990), Vlkoš (1989–1993), Zámeštní Lhota (1994), Želatovice (1978, 1999), Žeravice (1994).

Orgány společnosti

Představenstvo společnosti

MUDr. Michal Chromec – předseda představenstva
Mgr. Petr Flajšar – místopředseda představenstva
Mgr. Eduard Kavala – místopředseda představenstva
Zdenka Dopitová – členka představenstva
Ing. Miroslav Dundálek – člen představenstva, ředitel společnosti
Ing. Jiří Lajtoch – člen představenstva
Ing. Miloslav Příkryl – člen představenstva
Ing. Jan Sabadoš – člen představenstva, ekonomický náměstek
Vojtěch Soldán – člen představenstva

Dozorčí rada

Ing. Mojmír Haupt – předseda dozorčí rady
MUDr. Tomáš Havlík – místopředseda dozorčí rady
Zdeněk Hanych – člen dozorčí rady
Josef Jemelka – člen dozorčí rady
Ing. Vladimír Lichnovský – člen dozorčí rady
Ladislav Táborský – člen dozorčí rady

Současné vedení společnosti

Ing. Miroslav Dundálek – ředitel společnosti
Ing. Jan Sabadoš – ekonomický náměstek
Ing. Jindřich Mrva – výrobně-technický náměstek

Prameny a literatura

Státní okresní archiv v Přerově, fond AM Přerov

Beníšek, Eduard: Vodovod města Přerova. Vlastivědný sborník pro mládež župy olomoucké, 1923–1924, příl. k č. 10 Přerovsko, s. 11–14.

Dějiny města Přerova. I. a II. díl. Přerov 1970, 1972.

Historie a rozvoj vodovodu města Přerova. In: Společenský večer vodohospodářů. Přerov 1983.

Hradil, Otakar: O zásobování měst vodou. Obzor, 4. 12. 1930, s. 2; 11. 12. 1930, s. 2; 12. 12. 1930, s. 2; 14. 12. 1930, s. 5; 16. 12. 1930, s. 2; 17. 12. 1930, s. 2; 25. 12. 1930, s. 7.

Hradil, Otakar: Vodovod a městská vodárna v Přerově. Přerov, Přerovsko–Kojetínsko. Přerov, 1933, s. 114–115.

Hradil, Otakar: 35 let vodovodu města Přerova. Obzor, 1. 1. 1939, s. 10.

Hradil, Otakar: Vodovod města Přerova. In: Zprávy Okresního národního výboru v Přerově k IX. sjezdu KSČ. Přerov 1949, s. 29–30.

Hrdý, Ladislav: Rozvoj vodního hospodářství. 15 let OVAK. Nové Přerovsko, 22. 8. 1975, s. 3.

Jásek, Jaroslav, a kol.: Vodárenství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha 2000.

Jehle, Ludwig: Ein Beitrag zur Trinkwasserfrage. Die Trinkwasser-Verhältnisse und der Boden der Stadt Prerau. Olmütz 1890.

Omega: Jubileum městského vodovodu. Obzor, 1914, č. 1, s. 14–15.

Posselt, T.: Přerovská vodárna. Přerovský obzor, 1912, č. 3, s. 6–7.

Přerovský vodovod. Nové Přerovsko, 5. 10. 1973, s. 4–5.

Přerovský vodovod má 70 roků. Nové Přerovsko, 5. 10. 1973, s. 4–5.

Vodovody a kanalizace, a. s. Přerov. 90 let vodovodu Přerov. Přerov 1993.

Zdráhal, Jiří: Nový vodovod pro město Přerov. Nové Přerovsko, 18. 8. 1972, s. 3.

Podklady k obrazovým přílohám pocházejí z Moravského zemského archivu v Brně, Archivu města Brna, Muzea Komenského v Přerově, Státního okresního archivu v Přerově a Vodovodů a kanalizací Přerov, a. s.

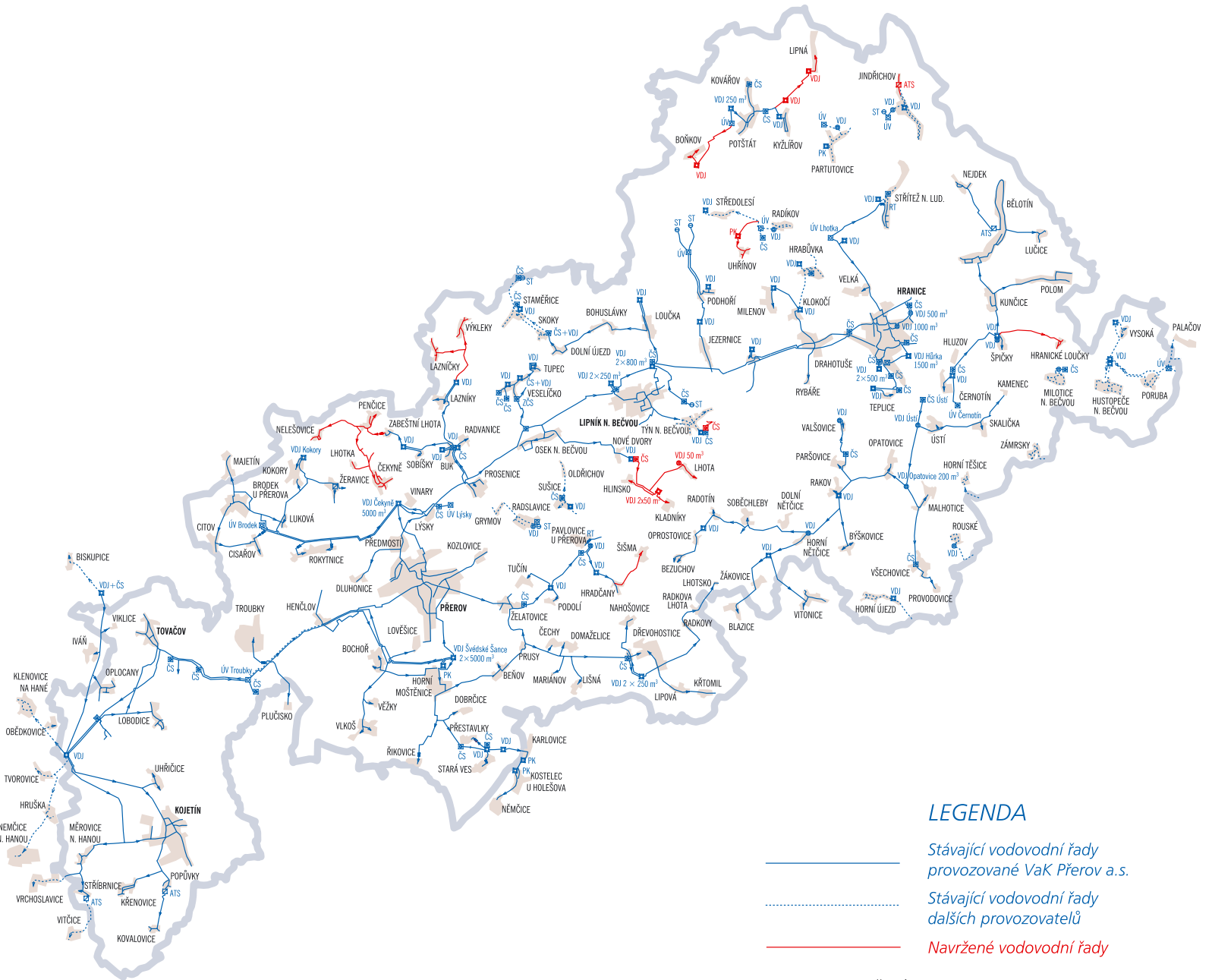
100 let provozu přerovského vodovodu

Autoři Jiří Lapáček – Zdeněk Rosketel – Alois Zvoneček

Vydaly Vodovody a kanalizace Přerov, a. s., v roce 2003

Grafická úprava a tisk APRO – reklamní agentura

Vodovody ve správě VaK Přerov a.s.

LEGENDA

Stávající vodovodní řady provozované VaK Přerov a.s.

Stávající vodovodní řady dalších provozovatelů

Navržené vodovodní řady

Stávající	Navržené	
ST ⊖	ST ⊖	Zdroj, studna
ČS ⊗	ČS ⊗	Čerpací stanice
ATS ⊠	ATS ⊠	Automatická tlaková stanice
UV ⊠	UV ⊠	Úpravna vody
VDJ ⊠	VDJ ⊠	Zemní vodojem
VDJ ⊗	VDJ ⊗	Věžový vodojem
RT ⊠	RT ⊠	Redukce tlaku
PK ⊠	PK ⊠	Přerušovací komora

Vodovody a kanalizace Přerov, a.s.
Přerov I – Město, Šířava 483/21, 750 02 Přerov
tel.: 581 299 111, fax: 581 207 425
e-mail: sekretariat@vakpr.cz, www.vakpr.cz